MUST SUVI

RUDOLF SIRGE

MUST SUVI

NÄIDEND 3 VAATUSES 9 PILDIS SAMANIMELISE ROMAANI AINESTIKUL SAKSA OKUPATSIOONIAJAST

AUTORIKAITSE ÜHINGU KIRJASTUS
TALLINNAS, 1937

2

Trükikoda J. Roosileht & Ko Tallinnas,
Lühike jalg 4.

TEGELASED:

Ain Küüt — sõja ajal kiiruga küpsetatud noor lipnik

Peep — tema vend, 15 a. koolipoiss

Kustas Küüt — Kirepi peremees, Aini ja Peebu isa

Elts — Kirepi perenaine

Kadri — Perametsa mõisas teeniv peretütar

Perametsa Andres — Kadri isa, naabriperemees

Sasmin — Mäemõisa metsavaht, vanapoiss

Miina — lesk teenija mõisas

Parun Budhardt — Mäemõisa omanik

Talumees — peremees Kirepi naabrusest

Sõdur I

Sõdur II

Aeg: Saksa okupatsioonisuvi 1918. a.

ESIMENE VAATUS

I pilt

Keskmises jõukuses talu peretuba Lõuna-Eestis. Tagaseinas lai aken. Uksed — paremalt tagakambrisse ja kööki, pahemalt õue. Akna kohal söögilaud, selle ümber pinke ja taburette. Talvine õhtupoolik, tuisune ja tuuline ilm.

Kustas

(Pisut üle 50 a. habemes mees, väljast tulles, kasukas.) Ära pühib see tuisk meilt venelased. Juba hommikust saadik, aina voor voori järele. Ja ikka idasse, Pihkva poole... Kõik see au ja hiilgus — nagu haganad!

Elts

(Umbes samas vanaduses käbe ja liikuv naine, askeldab sööginõudega.) Teab, kuhu see Ain's ka nii kauaks... Oleks võinud lõunaks aegsalt tagasi olla. Kui tema kodus, siis ikka nagu kindlam ja seltsim kohe.

Kustas

Segased ajad ja asjad — mine sa tea! Igaüks, kel püssiroigas käes, võimumees. Eks poiss läinud selle oma väe asjus, sinna nad nüüd kõik, kel vähegi midagi armas ja püha... Aga kui see sakslane, noh, mis

neist meie meestestki siis: suur ja kuulus vene vägi silkab nagu kitsekari ta eest läbi tuisu. On siin päevi nähtud, ja küllap nähakse veel. Näe, vallamaja juba päris tühi — polegi valitsust.

Elts

Või päris tühi! Kus see kirjutaja siis?

Kustas

Jooksnud koos punastega minema. Oli see sõda ja revolutsioon üks hullumaja oma komiteede ja nõukogudega, aga näe, parunid peletas ometi laiali nagu katk. Küllap nüüd ronivad sakslastega jälle tagasi nagu raisakullid.

Elts

Ole n'd sina kah! Eks neil ole ka oma maad ja majapidamised. Eks igaüks muretse oma eest.

Kustas

Saksa muret nüüd! Ei siis poleks siit mindud säärase aju ja pakiga nagu tuli taga . . .

Peep

(Paremalt, püss käes, palitukrae üles keeratud. Õhinal:) Ühed keerasid praegu maanteelt meile sisse. Mitte ei saanud aru, kas oli Ain kimliga või ei olnud . . . Ilm on tuisust päris paks.

Elts

Vanamees, eks sa vaata järele.

Kustas

(Tõustes pikka, kasukat selga kohendades:) Eks ma ja... Aga sina, poiss, mis sa selle rondiga nüüd mängid!

Peep

(Keerab krae maha.) Tead, isa, ma lasin lauda taga märki. Küll ikka võtab jumalikult see jaapanlane! Iga raks täkkesse.

Kustas

Niikaua raksutad, jah, kui omalgi raks käes. Sõjaväed maanteel...

Peep

Ah, mis sõjavägi see nüüd seal maanteel — ise vahetab leivakannika vastu oma püsse ja muud värki!

Elts

Mis sinul nendega asja. Sina, Peep, õpi parem. Mis sa nihukeste värkidega — teed endale veel haiget.

Peep

Egas mina mõni poisikene pole, ema! Tean ise kohe kõik. Tahad võtan sinu silma all siinsamas selle püssi sajaks tükiks lahti ja panen kokku kah. Vaata! **(Valmis teoks.)**

Elts

Või heldekene, mina kardan nihukest asja! **(Ära kööki.)**

Kustas

Kuulle, poiss!

Peep

Jah, isa. Sa ei teagi — mina uurin kõik läbi. Tunnen isegi granaati ja kuulipildujat. Tead, minust saab ka kord ohvitser nagu on vend Ain.

Kustas

Sooh! **(Kindlalt:)** Saagu mis saab! Aga nüüd pista see roigas reheahju taha ja mine viska lammastele heinu ette. Hakkad võibolla veel sõrakindraliks. Kas kuulsid? **(Tõmbab kasuka selga, tahab väljuda.)**

Peep

(Õnnetult püssiga paremale.) Kuulsin küll ... **(Viimaste sõnade ajal kostab väljast hobuse puristamist. Mehehääl: „Trr ... Ptruu ..." Venekeelseid vandeid.)**

Kustas

(Jõudnud ukse ette, astub talle vastu vene väe karvases talimütsis sõdur.) Noh?

Sõdur

Tere. Vist siittalu peremees?

Kustas

Tere jah ... Või päris maakeeli?

Sõdur

Oleme hädas, peremees. Anna uus hobune. Tee, näed, paha ja raske, meie loomadel on kaelad läbi ...

Kustas

Mis hobuseid te siit suure maantee äärest enam! Ammugi juba küüdis kõik.

Sõdur

Seda laulu laulab iga peremees — tunneme!

Kustas

(**Kukalt sügades:**) Ju see siis õige laul on, kui kõik laulavad. Egas muidu!

Sõdur

Lora! Teame neid hallparuneid! Tooge aga hobused lagedale. Pole siin midagi sakslastele hoidmiseks. Muidu veel vaatame.

Peep

(**Isa kõrvale astudes:**) Las aga vaatavad niikaua kui sakslased tulevad ja nabivad kinni, vaat siis!

Sõdur

Ma küsin veel kord: kas siit talust antakse heaga küüthobust või mitte?

Kustas

Jumala eest, minu hobused on väljas.

Peep

Või kui ka kodus olekski — ega iga sinel vääri veel hobust.

Sõdur

Sinu koht, poisike, on alles ema nisa otsas. Seepärast pea oma mokk maas, kui mehed räägivad.

Peep

Noh, kui mina nisa otsas rippusin, ega siis sinagi veel mujal polnud kui käperdasid oma märja sees põrandal!

Sõdur

(Haarab vihaselt mõõgapärast.) Tattnina!

Kustas

Pea suu, poiss!

Teine sõdur

(Lonkides sisse.) Nu, kak tovarishtsh?

Kustas

Jah, kahju küll, aga meilt ei saa te midagi.

Sõdur

Ei saa? Kes, kurat, siin sõjaliinil küsib, kas saab või mitte? Võtame oma jõu ja õigusega.

Kustas

(Tõmbab läkiläki pähe.) Seni olen ikka mina siin talus peremees olnud . . .

Peep

Ja igal hulgusel pole siin võtta ühtegi!

Elts

(Tuleb, taldrik koogiga käes.) Peep, mis sina n'd!..

Sõdur

Ah te ähvardate? Vastuhakkamine revolutsioonilisele sõjaväele? **(Karjudes:)** Viienda polgu töökompanii nimel kuulutan rekvireerituks selle talu varandused! **(Kaaslasele:)** Võtke hobused ja muu, mis vaja. Pärast tuli otsa! **(Süütab suitsu.)** Vosmite vse!

Teine sõdur

(Püssi raputades Kustase ette:) Vot tebe... Hasäin! Ktsortu! **(Naerab.)**

Peep

(Isale:) Noh, ätt, kas näitame neile koertele? Meil on ju kaks püssi majas.

Kustas

(Seisab juhmilt.) Mine, hullvaim!

Ain

(Sisse.) Tere jõudu! **(Ta on mundris, revolvrikabuur puusal.)**

Peep

(Kohal hüpates:) Bravoo! Ain! **(Kätega vehkides ja hüüdes:)** Siin on röövlid platsis!

Ain

(Sõdurite poole:) Mis sigadusi siin tehakse?

Sõdur

Seltsimees lipnik, sakslane on lähidal, oma loomad ei võtnud vedu . . .

Ain

(Kärkides:) Siis peavad võtma sõjamehe sääred. Riisumine on keelatud, teate küll. Sõjakohtu alla lasen anda igaühe, kes julgeb . . .

Sõdur

Kuidas käsete, seltsimees leitnant . . . Ei tea kui kaugel see vaenlane peaks õige olema?

Ain

Võib iga minut külasse sisse marssida. Tehke, et kaote. Diviisikomandandi nimel on minul ülesandeks hoolitseda selle eest, et väsinud mehed ei jääks küladesse tukkuma. Noh, minge!

Sõdur

(Kelles pole kustunud kogu distsipliinitunne.) Kuulen, seltsimees leitnant. Aga mis saab siis varustusega reel?

Ain

Pole see teie asi. Üldine taganemine, kes siin küsib ühest reekesest või mõnest kuulikastist. Ei küsita tervest Venemaast.

Sõdurid

(Vaikides ära.)

Peep

Said nüüd! Lähevad nagu koerad, sabad sorus!

Ain

(Omadele:) Nüüd tarvis nende hobused ja regi oma hoole alla võtta, kohe . . .

Peep

Kas anname tina tagant kah või?

Ain

Mine n'd ikka — mis jänestest lasta.

Kustas

Vaata, kus ikka mängisid tüki, et . . . (Mehed kaovad häälitsedes pahemale.)

Elts

(Toibudes:) Jumal küll, põlved võttis kohe nõrgaks . . . (Asetab taldriku lauale.)

Kadri

(Natuke üle kahekümne tüdruk, õhetav ja värske, pihtkasukas, mille üle visatud suurrätik, köögiuksest sisse.) Tere, naabriema! Kas saite röövlitest lahti?

Elts

Ah sina, tütreke . . . Tere . . . Jah, imetegu — kui seda Aini poleks juhtunud tulema, siis . . . Süda kohe külm . . .

Kadri

Mis sina, naabriemakene, nüüd kõike nii südamesse. Paha sõja aeg praegu . . .

Elts

Muret ja südamevalu teevad . . . Kardan selle Peebu pärast, nagu tuulispask teine kohe.

Kadri

Mina jälle olin hirmsasti mures Aini pärast, kogu päev läbi süda justkui kiskus sees.

Elts

Sinul soe süda, laps. Eks see Aingi ole teinud südamevalu, kui jooksis vabatahtlikult sõtta ja ohvitseriks. Kas ta poleks saanud ennast kõrvale hoida? Küllalt. Kas vanamees ei rääkinud või mina? Aga näe, on teisel nihuke kärsitu vaim sees, ei püsi. Pane või pael jalga, ikka läheb. Ja küll tuleb samasugune tuulepea sest Peebustki . . .

Kadri

Peep alles poisike. Aga Ain, kus on ikka julgust ja mehisust!

Elts

Kangekael on ta, tütreke . . . Oma laps, aga näe, missugune.

Kadri

Tean, ema. Aga mehel peab olema kangust ja julgust. Mees, kes aina teiste tahtmist täidaks, polekski kellegi mees. Ain aga, ema, sa'i tea! **(Paneb üliriided varna.)**

Elts

Tean, laps. Südame poolest on ta ju hea ja sünnis inimene. Aga mõtted, mõtted — need käivad laialt... Vanamees ees, pojad takka järel, Kirepi sugukonna rahutu veri...

Peep

(Sisse tormates:) Tead, ema, kaks uut hobust saime juure! Sõdurid jätsid maha. Ah, tere Kadri! Vaata, nüüd laseme varsti ratsa mõlemad — mina ja Ain! **(Viskab mütsi ja palitu varna, all koolipoisi riietus.)**

Elts

Ennäe mul ratsanikku — kooliranitsaga!

Peep

Ah, mis kooli nüüd või. Kui tulevad sakslased, vot ei lähegi nende kooli, kui tahan!

Ain

(Rahulikult sisse astudes:) Näe, tere Kadri! Kust sina siis nii järsku siia? . . . **(Annab käe.)**

Kadri

Eks ole silmad peas minulgi. Sina ju siin külas justkui mõni kindral, kes sind ei näeks?

Ain

(Sinelit varna riputades:) Tühja nüüd rääkida.

Peep

Löömaks oleks läinud, päris veriseks löömaks kohe, kui seda meest poleks parajal ajal tulnud!

Ain

Tasem, tasem noormees. Kes nii räägib's kohe!

Elts

Istuge siis ometi ja proovige meie karaskit kah. **(Lõikab, pakub.)**

Ain

Istu, Kadri.

Kadri ja Ain

(Istuvad lauda.)

Kustas

(Väljast tulles:) Tere, Kadri! Näe, mis lugu meil oli, tahtsid üle võtta, aga andsid kaks looma juure. **(Ainile:)** Pole kohe kuskile panna. Tõmbasin niisama rehe alla varju.

Ain

Sõjasaak. Hoia nagu oma.

Kustas

(Paneb mütsi varna, istub. Süüakse.) Noh Ain, kuidas nende sakslastega seal linna pool siis? Hirmutasid venelased nii ära, et . . .

Ain

Sakslased — tulevad. Tartus juba sees. Kes neid enam peab või pidada mõtlebki. . .

Punaste nõukogud jooksevad laiali. Linnades, kus meie mehi enam koos, kavatsetakse võim üle võtta ja oma õigusi seletada sakslaste ees.

Peep

(Laua taga.) Aga kui hakkaks õige sakslastele vastu? Mis nemad siia otsivad?

Kustas

Sina, teravkeel, pea oma suu, kui inimesed räägivad. Sinu pärast see tüli nende viimastegagi . . .

Ain

(Selgitades:) Üldine olukord on kaunis räbal: venelased rüüstavad, sakslased taga teevad vist sama. Kes kurat siin oskab tark olla!

Kadri

Parun olevat kah vist teel koju. Metsavaht tõi mullegi käsu õhtul jälle mõisas olla.

Ain

Noo, või parun ka juba teel?

Kustas

Kuhu's need raiped? Teadagi!

Peep

Need moonakad oleks ikka vahepeal pidanud mõisad ära jagama — vaat tulnud siis veel!

Ain

Asi läheb keeruliseks . . .

Kustas

Neid plaane peetud mitmet kanti. Teab, kas peaks õige midagi kõrvale kah toimetama või? Võõras vägi, mine tea.

Ain

Mis varjul, see varuks. Ega mõte pole laita.

Kadri

Meie vanamees kuuldus ka selle ümber koperdavat.

Kustas

(**Lauast tõustes:**) Võivad siis õige pea tulla . . . Noh eit ja Peep, pistke siis midagi selga ja läki aida juure. Kohendame ära. Sakslastel, räägitakse, nälg varuks — eks need ole veel hullemad kui venekad. (**Ära.**)

Peep

(**Minnes:**) Mujal keedetakse viljast viina. Eks või seda meiegi teha, kui mujale panna ei saa. (**Ära.**)

Elts

Kas sa kuuled — või juba viinagi oskab ajada see meie poiss! (**Ära. Hakkab hämarduma. Kadri ja Ain silmitsevad viivu üksteist.**)

Ain

Noh, kas ma pole jälle kodus, tüdruk? Asjata vesistasid silmi.

Kadri

(**Õhates:**) Vesistaks või praegugi . . . Kõik see elu . . . (**Sõrmitsedes Aini nööpe:**) Vaata, kui läikivad nööbid sul . . .

Ain

Ära's ole nii mossis! Olen ju jälle sinu lähidal siin . . . Ja eks need sakslasedki ole inimesed nagu meiegi — tulgu.

Kadri

Inimesed küll, aga kas pole nagu õudne mõtelda — ise mitu aastat sõdisid nende vastu . . . Kirjutasid ikka vaenlane ja vaenlane, aga nüüd justkui ootaksid teisi isegi?

Ain

Tühja nüüd seda! Sõjas on iga mees vaenlane, kes vastu laseb. Egas sellepärast midagi. Langed vangi ja oled sõber kohe. Või mis minul siin karta? Olen erapooletu Eesti rahvaväe sõdur, mis neil minust või minul neist.

Kadri

Minu süda on küll nii veidralt raske . . .

Ain

(Tüdrukut enda ligi tõmmates:) Kujutled tühja, Kadri! Süda — see petab niisama.

Kadri

Ei tema peta kedagi. Kui tulid äkki ja teatamata sõjast tagasi — kui salapäraselt kerge ja rõõmus oli siis mitu päeva ette! Nüüd aga, näe — rõhub, nagu kivi rinnus.

Ain

(Silitab ta pead.) Vaenekene! **(Hoogsalt:)** Tead, Kadri, kui nüüd vähe selgemaks läheb see maailma värk, teeme asjad ühele

poole. Eks ole siia Kirepilegi noort ja virka kätt vaja. Mis?

Kadri

(Vaikselt:) Kes teab, millal sellest... Oodatud aastaid, tuleb ehk veel oodata... Sina ju sihuke...

Ain

(Haarab ta pea ja suudleb.) Mina... Vaata, sihuke olen mina! Sina, minu väike kooliõekene. Mäletad, kui lidusime läbi lume kiriku juure? Mõlemad veel nii rumalad, aga ometi armsad üksteisele. Kas ei olnud, Kadri?

Kadri

Jah, Ain. Aga ma justkui ei julge loota seda kõike.

Ain

Minu pärast? Oh, mis sa nüüd!.. **(Seisavad, käed üksteise õlgadel.)**

Kadri

Sinu — ei tea. Aga enese pärast...

Ain

Et kutsuti jälle mõisasse — kardad? Ära mine!

Kadri

Sul hea ütelda. Sa ei tea seda kõike. Aga minul on väga raske. Sellepärast see südagi nii... **(Vallandab enese.)** Oi sa taevas, ma peangi juba minema hakkama... Kas saadad mind, Ain?

Ain

Mis sa sinna siis nii kipud? Ruttad kohe?

Kadri

(**Riietudes:**) Mitte ei ruttaks, sugugi mitte. Tead küll, et seal see metsavaht oma vana loriga ja kõik see värk . . . Aga isa. Temal vaesekesel on ka ränk suure perega. Üks suu jälle vähem söömas ja sedavõrra kergem . . .

Ain

Ega isa sind saa sundida.

Kadri

Ta ei sunnigi. Aga kehvus nagunii majas. Perametsa pole mõni Kirepi, kus kõigest küllus ja rikkus. Meil iga laps oma leivatüki eest juba maast madalast väljas — kuidas mina siis nüüd järsku? Mul oleks häbi päris . . .

Ain

Nojah, aga olgu see viimast korda. Kui sa just arvad, et pead, siis mine. Aga mis puutub metsavahisse, siis see jäta juba minu hooleks. Ega ta nüüd, kus mina siin, julgegi sulle nii ligi tikkuda. (**Tõmbab sineli selga.**)

Kadri

Sa ei tunne metsavahti, Ain.

Ain

Seda paremini tunnen aga sind.

Kadri

Mind? **(Nukralt naeratades:)** Mina olen ikka endine ja ühesugune. Alati. Aga tema, ta ei unusta seda vist surivoodilgi, et lükkasin sinu pärast tagasi tema kosjad . . .

Ain

Vanapoisi jaburdused! Muud midagi. Küll mina ta nüüd juba unustama panen. Tohoo kurat, mis õigus võib ühel vanal ja lombakal metsavahil olla sinusugusele tüdrukule?

Kadri

Sina räägid õigusest — tema sinu õigust ei tunnista. Ütlen sulle, Ain, ta on kiskja, hunt — hoia ennast tema eest!

Ain

Nonoh, mis sa tühjast! Egas minugi küüned pole lihasse kasvanud? Kui sina ainult eneses kindel oled, siis metsavaht — ah . . .

Kadri

See see kõige koledam ongi, et sina kah. Olete mõlemad nagu kaks . . . Ah, mis sest rääkida! Ma olen kolm aastat oodanud ja võin veel oodata. Lähme nüüd!

Ain

(Ukse poole minnes:) Kui peaksid teine kolm aastat veel ootama, siis kõngeb too sinu kardetud metsavaht. Vaat, mis mina sulle ütlen, Kadri. Ära ole veider . . . **(Lähevad.)**

Eesriie

II pilt

Öö. Endine peretuba. Eesriide avanedes kuuldub koerte haukumist, mis järjest ägeneb. Hetk hiljem ilmub pahemalt Kustas.

Kustas

(Tõmbab tikku, süütab raskelt tuldvõtva rasvalambi. Ta on säärikutes, kuid aluspükstes, pikk kasukas ümber.) Mida paganat need koerad peaks lõhkuma? Juba hulk aega, murravad kohe . . . **(Pusib lambi kallal.)** Sõdida saavad ja kõike, aga et seda õlikest kah . . . Sussuta seda lambarasva nagu kurat teab mis! **(Saab lambi põlema, kuulatades:)** Õige asi see ikka ei või olla . . .

Peep

(Unise näoga, kuid täies riides, paremalt lavale tormates:) Mis? Ah koerad? Isa, ma võtan Aini revolvri ja vaatan.

Kustas

(Sisemise rahutusega:) Kas Ain on kodus, poiss?

Peep

(Kõheldes kesk tuba:) Kodus, ja magab nagu seitse meest. Teda ma siin **(lähinedes salamisi)** teda ma valvasingi . . .

Kustas

Kuule, kuskil nagu käiakse. **(Kuulatavad. Koerte haukumine ägeneb.)**

Peep

Tullakse, isa! **(Vahivad uksele.)**

Kustas

Kurat, need ajad ja ööd! Tööinimene ei saa ka enam puhata puhkamise ajal . . . **(Järsku põrutatakse uksele.)**

Sasmin

(Hääl väljast:) Tehke lahti, Kirepi peremees!

Ain

(Pooleldi riides, paremalt esile hüpates:) Oodake! **(Tagasi.)** Kustutage tuli!

Kustas

(Püüab kustutada, siis segaduses:) Kuidas seda tuld's nüüd enam . . . Teised ukse taga . . . **(Põrutatakse tungivamalt.)**

Peep

(Jookseb paremale Aini kambrisse, haarab revolvri. Uksel tekib Ainiga selle pärast kisklemine. Ain tõmbab poisi tagasi paremale.)

Ain

(Uksel.) Ära mängi narri, poiss! **(Kolkimine väljas võtab kurja iseloomu.)**

Kustas

Ei see elajas jäta ... Tuleb ikka minna vaatama ...

Peep

Lähme kahekesi, isa! **(Mõlemad pahemale ära.)**

Ain

(Jookseb riietudes kambri ja peretoa vahet, kuulatab närviliselt.) Käed puhtaks, olgu kes tahes! **(Põletab lambil pabereid. Sõtkub tuha põrandale laiali.)**

Kustas

(Väljas.) Kes seal on?

Sasmin

(Väljas.) Seaduse ja võimu nimel ...

Peep

(Tormates pahemalt:) Sakslased, Ain, sakslased!

Ain

(Jääb hetkeks mõtlema.) Vaata kus kuradid! Või kohe nii ruttu.

Peep

Jah, tulevad, tulevad — lippa köögi kaudu minema!

Ain

(Teeb hüppe tahapoole; rahunedes tagasi.) Lollus! Miks ma õige peaksin jooksma? Eks tulgu siis. **(Kindlalt:)** Tulgu ja rääkigu, mis nad õige tahavad.

Peep

(**Vahib imestudes venda.**) Ja sa ei kardagi, mitte üks mõhk?

Ain

Kas püssid ja muud riistad peitsid korralikult ära?

Peep

Jah, vennas — puha aida põranda all. Saa enam isegi ligi. (**Uksele ilmub Kustas, tema järele metsavaht Sasmin ja kaks sinihallides mundrites saksa sõdurit.**)

Kustas

(**Pahandades:**) Sina metsavaht ka. . . Oma inimene, aga sedamoodi öösisel ajal . . . Nagu varast ajaks taga . . .

Sasmin

(**Lüheldane, habemetüükais mees, 50 a. ümber. Talveriietuses, pisut lonkav ja sapine, üldiselt aga kaunis arenenud.**) Pole siin kedagi palumist ja paitamist. Jumal tänatud, kord ja valitsus on jälle majas ja — punased püüame kinni!

Kustas

Mis punaseid te, hullud, siit ajate?

Sasmin

Ega kedagi, Kirepi. Amet nõuab.

Ain

(**Vormiriides, suitsetab rahulikult lakke vahtides.**)

Peep

Punased vist juba Võru taga . . .

Sasmin

Na-nah, rebased ja siitkandi talurahvas, need on ühtmoodi kavalad mõlemad. Ainult head rauad aitavad. Ja meie rauad, vaata . . . **(Teeb liigutuse sõdurite poole.)** Kogu vallal on rõngas ümber.

Kustas

(Sissepoole taganedes:) Sõge, nagu oleks siin mõni röövlipesa või kes teab mis!

Sasmin

(Edasi lombates:) Na-nah, küllap seda alles selgitatakse, Kirepi peremees. **(Põrnitseb Aini.)** Jah, küllap seda . . . Kas Ain Küüt on kodus?

Ain

Justament. See olen mina. Tere, metsahärra! Üpris rõõmustav . . .

Sasmin

(Kahevahel olles, enesele:) Mis maksab nüüd enam ühe enamlase tere — mitte kerenski rublatki! **(Ainile:)** Ain Küüt, minul on käsk teid, kui endist vallakomitee liiget, kutsuda kohe mõisasse.

Elts

(Paremalt tagant sisse, jääb kuulatama.)

Ain

Praegu öösi, otsekohe?

Sasmin

(Teeseldud rahu ja lahkusega:) Kahjuks küll, otsekohe . . .

Ain

See paistab juba nagu arreteerimine või mis?

Sasmin

Minul on käsk — ja nagu näete . . . **(Vihjab söduritele.)**

Ain

(Külmalt:) Mõistan.

Kustas

Ta pole ju midagi teinud. Oli siit meie küla peremeeste esindajana vallakomitees mõne nädala ja hoidis ilusasti tagasi maatameeste ägedust . . .

Elts

(Nutusilmi lähinedes:) Kulla metsasaks, ütelge, egas midagi paha viimati veel?

Sasmin

Mina ei ole kohtumõistja. Mina teen, mis mind kästakse. Käsk on antud Ain Küüti mõisasse tuua ja tal tuleb tulla. Ükskõik kuidas, kas hea või halvaga.

Peep

(Tõusnud püsti pingile, jälgib pinevalt asjade arengut.)

Ain

Olen Eesti rahvaväe sõdur. Sakslastel pole vormiliselt õigus mind käsutada.

Elts

Mis sa nüüd sedasi, pojakene. Võib-olla härra kutsub niisama . . .

Ain

Keset ööd ja — selkombel!

Sasmin

Teie pole esimene. Ja pealegi, teid kui ohvitseri k u t s u t a k s e. Või pean ma . . . **(Vihje sõduritele.)**

Ain

Ei, tänan. Olen silmapilk valmis. Seda imelikku käiku võib ju ka nii võtta, nagu läheksin ma mõisasse Kadrile külla . . .

Sasmin

(Naerab lõikavalt.) Külla, tore jah! . .

Ain

(Silmitseb Sasmini kahtlustavalt.)

Elts

(Võpatudes:) Ütle, metsavaht, mis sa tahad meie Ainist?

Sasmin

Mis minul muud kui viin ta oma pruudile külla, ah-ah-haa! . .

Ain

(Altkulmu metsavahti piiludes:) Või tahab metsavaht ehk ise olla tema külaliseks, ah? **(Tõmbab sineli varnast rapsudes selga.)**

Sasmin

Mina või mõni muu — eks seda näita aeg. Nüüd muudkui minema. Mis siin seletada.

Elts

(Usalduslikult metsavahile:) Sina Sasmin. . . sakslastega sõber! Ikka nagu oma küla inime ka, vaata siis, et Ainiga midagi paha ei . . . Oleme ju päris hästi läbi saanud ja . . . **(Nuuksudes:)** Pojakene! . . **(Valmis Ainile kaela langema, kuid saab enesest siis võitu ja vajub käsi silmile surudes laua ääre.)** Sakslased! . .

Ain

(Kätt ema pihale asetades:) Minu pärast ei maksa muretseda, memm. On mõndagi nähtud. Jääge siis nüüd kõik ilusti . . . **(Annab isale kätt.)** Jah, jääge rahulikult magama, küllap hommikuks olen tagasi.

Sasmin

(Endamisi:) Seda hommikut annab sul oodata, sõber!

Peep

(Hüppab maha, kätt andes:) Kuule, vennas, kas tulen sinuga nüüd kaasa, nagu lubasin?

Ain

Ah, mis sa n'd!

Sasmin

Mõisas lasteaeda ei ole. **(Ainile:)** Lähme!

Ain

(Vaatab toas ringi.) Nägemist siis . . .

Kustas

Nägemist ja mõistlikkust, poiss.

Elts

(Puhkeb valjult nutma. Ain ees, siis Sasmin ja sõdurid välja. Peep ja Kustas jäävad juhmilt seisma. Tuli vilgub.)

Kustas

(Tuld sättides:) Jah, see inimese elu . . . nagu tattnina tuli . . . Kauakeseks . . . Kunagi ei tea, kust tuleb tuulepuhang ja kuhu ta sind tõukab . . .

Hääl väljast

Jõudu Ain! Küll nüüd läheb hõlpsaks see maa saamine. Kui keeravad mättasse, kohe oma kuus jalga käes . . . **(Sammud, kõnelemine, siis vaikus. Toasolijad tarduvad kuulatama. Elts nutab.)**

Kustas

Noh, ei tea mis sa hulud? Nagu see kedagi aitaks või miskit! Vana inimene . . .

Elts

Sinul ka südant sees! Taevas, oma last viiakse nagu vangi kohe . . .

Kustas

Oma või võõras — kõiki viiakse ja veetakse. Egas seepärast veel maailm hukas pole, ega meelt heita saa!

Peep

(Nagu ärgates, isale:) Kuule, isa, Perametsa Kadri . . . läks ju kah mõisasse?

Kustas

Noh läks — peaaegu samuti kui Ain. Mis sellest's?

Peep

(Ruttu riideid selga tõmmates:) Oi paljugi . . . **(Eemalt kostab mitu pauku korraga.)**

Elts

(Karjatades püsti hüpates:) Issand taevas, lasid vist maha!

Peep

Kurat võtaks! **(Kiirelt välja.)**

Kustas

(Vajub tummalt pingile, käed lauale kokku, kibedusega:) Jah, ei ole meil jõudu ega õigust oma maal . . .

Eesriie

III pilt

Mäemõisa avar õu. Paremal ait lukuga uksel ja mõneastmelise trepikesega. Pahemal paar suuremat puud, tulp pealkirjaga „Mäemõisa“. Otse taga pargi- või aiavärav ilustatud postidega, mille kaudu viib tee oletatava härrastemajani taga kaugemal. Käigud mõlemalt poolt aita ja puude vahelt paremalt.

Märtsi õhtupoolik, maa lumekeltsas.

Peep

(Pihtkasukas ja säärikutes, müts silmil, kõneleb Kadriga, kes samuti üliriietes, puude vahel, nii et nähtav publikule, aga mitte härrastemaja poole:) Sina pead mind aitama, Kadri.

Kadri

(Ärevuses:) Aga kuidas, Peep? Ma olen kõigeks valmis. Saagu, mis saab. Mu süda kohe seisatas sees, kui kuulsin, et toodi siia nagu kurjategijat. Kartsin kogu aeg, et lasevad ta maha nagu Sulase-Priidu ja Pops-Jüri . . .

Peep

Neist sakslase-närakatest võib kõike oodata. Aga . . . tead, Kadri, mul on plaan . . .

Kadri

(Endiselt:) Mis siis? . . Räägi!

Peep

Kõigepealt: muretse mulle aidavõti, mille ütlesid rippuvat köögis naela otsas. Nad on selle nähtavasti unustanud. Too siia. Edasi jäägu sinu mureks valvesõduri ärameelitamine. Kõige muu eest hoolitsen juba mina ise.

Kadri

Aga Peep, vannu mulle: seda ei tohi keegi kunagi teada, isegi mitte isa ja ema! Eks?

Peep

(Kolme sõrme üles ajades:) Oma hingeõnnistuse juures, minu suust ei tule sellest kõigest sõnagi. Ainult Ain võib kuulda pärast täit tõtt . . .

Kadri

Jah, ainult Ain.

Peep

(Nurgalt piiludes, hoiatavalt Kadrile:) Tst! Tulevad! **(Taganevad pahemale.)**

Sasmin

(Longates üle õue, suur võti käes, avab peremeheliku iseteadvusega aidaukse. Tema järele saksa sõdur Ainiga.) Astuge aga lahkesti jälle sisse, kaprali-härra! Hotell on avar ja puhtast luhvtist ei tule siin iialgi puudust kätte.

Ain

(Käed seljale seotud, tõrksalt:) Kas te ei tahaks juba oma kometimängimist jätta,

metsavaht? Näete ju ise, need rumalad süüdistused ei pea paika. Nad ei julge mulle midagi teha.

Sasmin

Kuss, kuss, noorhärra! Ega siin pole mõni maatameeste miiting. Siin võib kergesti . . . midagi kurku jääda.

Ain

(Trepi ees seistes:) See on tsirkus. Ja teie, metsavaht, olete esimese järgu tsirkusetola. Mis narri te mängite õige? On see kellegi mehejutt süüdistada mind mõisa ülevõtmise organiseerimises? Teate väga hästi, et mina . . .

Sasmin

Tean, tean, sõbrakene, et oled see peamassuurikas siin vallas, võib-olla kogu kihelkonnas. Oled ülevõtmistega harjunud ega löö risti kuskil ette.

Ain

Kui teil on minuga midagi isiklikku, siis õiendame arved nagu mehed omavahel.

Sasmin

Mehe ja mehe vahel on vahe . . . Kaabakatega ei räägita mehejuttu! Nende jaoks on vangirauad või midagi veel paremat.

Ain

Seda ma näen jah. Mõni mees ei vääri kaugeltki pükse. Talle passib hoopis paremini paruni ratsapiits, nagu koerale!

Sasmin

Kes on siin sinu, näru, koer?

Ain

(Vihaselt ette:) Vilets valesüüdistaja, isiklikkude arvete õiendaja, argpüks mehe eest! **(Jookseb talle rinnaga peale, tõukab.)**

Sasmin

(Taganeb kohkudes:) Appi! Hilfe! **(Kukub käpuli.)**

Sõdur

(Pisut purjus, haarab Aini heatujuliselt õlast.) Stopp! Stopp!

Ain

(Raputab enese lahti.) Käed küljest, kohvivats!

Sõdur

(Tõukab Aini aita.) Marsch, hinein!

Ain

See on vägivald, sigadus!

Sasmin

(Trepilt, sõduri selja tagant, julgelt:) Väljateenitud, sõbrakene. Iga külv kannab kord vilja . . .

Sõdur

Na, na? Soo! . .

Sasmin

(Tõmbab ruttu ukse kinni, lukustab ja pistab

võtme taskusse. Endamisi:) Puuris oled mul, linnuke... Piiksu n'd niipalju kui tahad, ega Sasmini käest pääse sa kuskile... **(Katsub ust. Sõdurile:)** Gut aufpassen. Ein Bolschewik... Kangemat kraadi... **(Endale:)** Naistekütt ja kisakõri! Küllap teeme vaikseks ja süütuks nagu tallekese.

Sõdur

(Kätt mütsi ääre tõstes:) Zum Befehl! Gut aufpassen. **(Hakkab pikkamisi aida ees edasi-tagasi jalutama.)**

Sasmin

Aufwiedersehen! **(Longib lõbusalt vilistades härrastemaja poole tagasi.)** Külm. Aga las saab natuke karastada. **(Lava hämardub pikkamisi. Sõdur käib mõned ringid, puhub paljaid käsi, mis külmetavad. Siis toetub aidatrepile istuma. Topib külmetavaid käsi taskusse.)**

Peep

(Ilmub paremalt aida otsa juure, piilub ja kuulatab. Kaob. Pisut hiljem ilmub teiselt poolt aita Kadri.)

Kadri

(Ärevalt ringi vaadates ruttab pahemale.)

Sõdur

(Elavnedes laksutab keelt.) Oh-hoo!

Kadri

(Seisatub hetkeks, vaatab sõdurile, püüab naeratada, kuid sellest kujuneb ärevuses veider-segane grimass.)

Sõdur

(Tõuseb, asetab püssi trepile, läheneb tüdrukule.) Na, na?

Kadri

(Jahmudes ruttu pahemale ära.)

Sõdur

(Seisatab hargisjalu, naerdes:) Oh-hoo! (Longib tagasi trepi ette, puhub käsi.)

Peep

(Tõmbab käega paremalt nurga tagant, julgustades Kadrit.)

Kadri

(Tagasi pahemalt.)

Sõdur

(Astub talle risti teele ette, edvistades:) Na, na, schönes Mädel, wie geht's?

Kadri

(Jahmub, kuid nurgalt Peebu märguannet kinnaste kohta tähele pannes, peatub ja püüab naeratada. Äkki taipab olukorra, näitab sõduri kätele.) Külm, mis? Kalt? . .

Sõdur

Kalt, jawohl.

Kadri

(Püüab sõdurile selgeks teha kinnaste vajadust. Vastastikune tumm mäng. Sõdur katsub näpistada tüdrukut lõuast, saab löögi käele.) Ma annan . . . Ich gebe . . .

Sõdur

Du — was?

Kadri

Ich gebe dir . . .

Sõdur

Mir?. .

Kadri

Ich gebe dir — kindad.

Sõdur

Was, Donnerwetter?

Kadri

Handschuhe! Ich gebe dir Handschuhe, komm! **(Kutsub sõdurit enesele järgnema.)**

Sõdur

(Vaatab uurivalt ringi.) Abgemacht!

Kadri

(Kaob kiiresti taha paremale.)

Sõdur

(Kahemõtteliselt naerdes ja käsi puhudes talle järele.)

Peep

(Hüppab kõike kaalule pannes otsustavalt aidatrepile, kisub võtme taskust ja keerab ähkides lukku. Surutult:) Ain, vennas, ruttu! See olen mina, Peep . . . **(Aidast kostub kolinat.)**

Peep

(Lükkab ukse lahti, kadudes seejärele hetkeks aita.) Kähku, vennas! **(Vaatab välja.)** Õhk on puhas!

Ain

(Uksel.) See on loll temp, poiss! Minul pole midagi karta, et jooksta — aga selle metsavahi-nadikaela pärast, olgu! Teise viha ja jonni pärast istuda — ei! Mingu siis — mingu siis lahti elu ja surma peale. Minugi poolest.

Peep

Jah, mingu! Küllap juba mina sind aitan, Ain.

Ain

Pea! **(Keerab ukse lukku ja võtab võtme.)** Et nad niipea ei märkaks . . .

Peep

Tore jah, las passivad tühja puuri! **(Mõlemad rutates paremale ära. Hetk hiljem longib tagant esile sõdur ilusates kirjatatud kinnastes, muheledes omaette. Katsub korraks ust, võtab püssi, istub. Laulab:)**

Sah ein Knab' ein Röslein stehen,
Röslein auf der Heiden . . .
Röslein, Röslein, Röslein rot,
Röslein auf der Heiden.

Sasmin

(Pahemalt tulles, pisut nokastanud:) Head viinad neil sakslastel! Peened poisid, üldse peenike rahvas. Aina herr ja herr . . . Ees ja

taga . . . Viisakad. Viisakusest võib ajada kas või sellegi isandaga üks väike jutt. **(Sõduri kõrvale.)** Eks ole ilus õhtu, mis? On's teil seal Saksamaal sihukesi talveõhtuid? **(Sõdur peab kõnelust nokkimiseks, tõuseb ja hakkab sammuma edasi-tagasi. Sasmin väikese pausi järele:)** Sooh, nüüd lõpuks on siis asjad ühel pool. **(Süütab sigareti, siis uhkelt vastu ust:)** Noh, härra rahvuskangelane, kuidas tujukene on siis ka? Ah? Uhkeks pead end? No lase aga edasi! Mis? Kas härra ei tahaks vahest saada ka ööpotti ja küljesoojendajat? Ah? **(Kuulatab pinevalt.)** Hm-hm, meie vaikime?.. See on suursugune. **(Peatub, siis uue energiaga:)** Aga oota, sina ussikene, küll vana Sasmin sinu rääkima paneb, küll ta sinust veel selle viisi välja võtab, mis ta just tahab! Kas nuuti või rauda, kuuled, aga painduma sind pannakse! Viis, viisteist aastat sunnitööd! . . **(Enesele:)** Vaat kui rahulik. **(Valjult:)** Vahialune Ain Küüt, kas sa kuuled, sinuga räägitakse, tõbras!

Sõdur

(Lähineb ja kätt põsele pannes näitab, et vang võib magada.) Schläft . . .

Sasmin

Ah, mis sina tead ka! **(Äkki rahutuks muutudes:)** Kui ta . . . Kui ta kurat endale viimati nööri kaela pole pannud? Oleks vast nali! **(Võtab võtme, keerab, lükkab ukse lahti.)** Kas sa, elajas, kuuled kord või mitte, kes sinuga räägib? **(Veel rahutumalt:)** Kahtlane... Kas pean rääkida laskma püssipäraga või?

(Tõmbab aidalävel tikku, valgustab. Järsku karjudes:) Läinud! Tühi! Ärajooksnud! Leer!

Sõdur

(Ruttab ehmunult uksele, uus tikutõmme, vahivad mõlemad kohkunult tühja ruumi.)

Sasmin

Näed, ganz leer!

Sõdur

(Kehitab arusaamatuses õlgu, astub aita.)

Sasmin

(Mõõdab teda söövate silmadega, siis järsku sisinal:) Sa salakaval madu! Sa sakslasenäru! **(Sööstub sõduri kallale, lööb, tõukab aita, annab jalaga tagant ja sulgeb ruttu ukse.)** Sa ... Sa ... **(Ägeduses:)** Panen su mulda nuusutama nagu tolle teisegi! Oodake ainult!

Eesriie

IV pilt

Lava endine. Aeg kevadine. Puud lehte minemas.

Parun Budhardt

(Sammub rahutult edasi-tagasi mööda õuemuru, pekstes jalutuskepiga rohupäid. Ta on pikk, tugev mees ligi 50 a., kannab üleskeeratud vurre, kitsaid säärikuid, jahiülikonda ja sulega kaapu.) Kas sinu, töbras, arvama, et minu mois pidama söötma köik see hulk soldat?

Sasmin

(Alandlikult seistes, müts näpus.) Parunihärra, talumehed on kõik vilja ja liha ära peitnud.

Parun

Siis sinu votma need soldat ja otsima üles. Mois on toonud see ordnung, mis talumees tahtma. Nüüd tema pidama ka maksma kinni see ordnung. Kuulma, metsavaht!

Sasmin

Kuulen, parunihärra.

Parun

Kuulma ja pidama meeles: Kes vastu hakkama minu käsk, see votma kinni ja tooma moisa!

Sasmin

Jah, parunihärra. Aga või see mõiski nüüd mõni kindlus — näe, see Kirepi Kustase punane poeg läks ja jäi. Soldatid on hooletud.

Parun

Mis? Sinu julgema ütlema see Saksa kaiseri soldati kohta? Kas sinu teadma, et see Saksa kaiseri soldat ära voitma Belgia, Frankreich, Inglise kuningas ja Vene tsaar? Ja minu metsavaht julgema teotama see tema majesteedi braver soldat? Donnerwetter!

Sasmin

Egas mina, parunihärra! Mina niisama...

Parun

Niisama? Sinu pidama olema üks suur respekt ja suur austus see Saksa kaiseri soldat vastu, sinu pidama armastama see Saksa soldat ja see Vaterland! Moistma?

Sasmin

Jah, parunihärra.

Parun

Armastama ja austama nigu oma jumalast säetud ülemat, parunihärrat! Sinu pidama andma see eeskuju sellele rumalale rahvale, sellele lollile talupojale. Sinu olema ju üks moistlik ja haritud mees, metsavaht — sinu rääkima see saksa keel ja teenima moisas.

Sasmin

Jah, parunihärra. Aga saksa soldat laskis põgenema tolle, tolle bolsheviku. Võta nüüd säärane metsast kinni!

Parun

Noh, laskma ja — saama oma karistus. Kuulma, metsavaht, sinu olema üks tark mees. Aga sinu olema ka üks loll mees. Mis sinu vedama liiga vara moisa see mees, see bolshevik? Tema ei olema maatamees, sinu tegema minule ja omale üks blamaash, metsavaht. Rumal mees olema. Sinu votma kinni, kui paras aeg olema ja — tooma moisa. Sinu olema kaval ja tark . . .

Sasmin

Aga parunihärra, ta oli punaste vallakomitees. Ja, ja — lõi minu pruudi üle.

Parun

Gott sei dank! Kuidas sinu votma kokku üks pruut ja üks politiika! Sinu, metsavaht, ära fusserdama! Küll parunihärra ise teab, keda tooma moisa, keda mitte. Ordnung muss sein, metsavaht. Ja kui sinu tahtma see Kadri, see köögitüdruk — minu voib andma sinul see Kadri, see köögitüdruk . . .

Sasmin

Tänan, parunihärra, tänan! . .

Parun

Sinu, metsavaht, aber pidama lahti oma silm. Kui see ohvitser salaja ässitama, kui tema tegema üks politiik, rääkima kuskil üks mässujutt — vot, votma kinni ja tooma moisa. Saama karistus, üks väga valju karistus. Moistma?

Sasmin

Mõistan, parunihärra. Aga kas siis parunihärra arvab, et talumehed ilma mässujututa peidavad oma vilja ja liha ja kõik muu kraami? Et nad sildu parandama ega teid ehitama ei tule? **(Saladuslikult:)** Parunihärra, külas liiguvad päris kõvad jutud matside salkade asutamisest. Lubavad tulla, põletada ja tappa, nagu viiendal aastal, maha kõik mõisad... Püssid ja kuulipritsid olevat neil... Ja see ohvitser, seesama bolshevik, teeb kõike seda mässu. Mina arvan, meie peame tema kinni püüdma nii ruttu kui vähegi võimalik, parunihärra. Või muidu tema teeb mässu...

Parun

(Pisut kohkudes:) Mis sinu ütlema? Nemad tahtma poletada see minu mois, see illus mois? Püsside ja kuulipritsidega? Oi, metsavaht, meil olema see Saksa soldat — aga meil olema vähe soldat. Rohkem soldat vaja moisa tooma, metsavaht.

Sasmin

Soldatit võib tuua, aga need tahavad spekki ja muna, parunihärra. Parem lubage,

et püüame kinni mässujuhi — ükskõik kas elavalt või surnult.

Parun

Mis sinu veel rääkima! Kui sinu teab köik see mäss, votma kinni ja tooma moisa. Kohut moistma meie. Sinu olema üks tark mees, metsavaht, sinul olema hea nina . . .

Sasmin

Tänan, parunihärra. Aga kas parunihärra ei oleks ka nii armuline ja lubaks selle väikese metsavahikohakese mulle päriseks, kui talitan kõik ilusasti parunihärra soovi kohaselt ja teen varakult avalikuks terve mässunõu? Mõisa jääb põletamata ja kõik muud pahandused tulemata . . .

Parun

Nüüd sinu jälle üks rumal mees olema, metsavaht! Sinu enne tegema see töö ja siis küsima see palk. Parunihärra midagi ei keelama, kui sinu olema temale truu ja ustav.

Sasmin

Tänan südamest, parunihärra, tänan! **(Peaaegu valmis kintsu kaapama.)**

Parun

Genug, genug! Votma nüüd see plakaat **(pakk plakateid on juba varem trepil valmis)** ja panema üles moisas, külas ja verstapostil. Herr Oberkomandant käsib votta see vili

talumehelt ja andma tema majesteedi Saksa kaiseri soldatile. Kuulma, metsavaht? **(Ära aiateele.)**

Sasmin

Kuulen, parunihärra. **(Paar sammu aupaklikult saates, siis müts pähe, sirutab selga kauasest poolküürus hoidmisest, võtab trepilt mõned müürilehed, haarab samast valmispandud vasara ja naelad ning asub lava pahemal serval seisva puu külge taguma paberit, mil suur pealkiri: „Korraldus", edasi silmapaistvalt „mina käsen", „mina keelan".)** Luba ja voli on jälle käes! **(Vilistab.)**

Miina

(Umbes 35 a., tallipoisi lesk. Kaunis lohakas ja rumal, aga pealetükkivalt edev naine. Võidunud riided, sitsirätik kuklas, lahtised kotad jalas, kott õlal, tuleb pahemalt.) Jõudu, metsahärra! Või kohe peenem kirjatöö käsil?

Sasmin

(Uhkelt:) Eks peenematel meestel ole ikka peenem töö.

Miina

(Jääb peatuma.) Ju näha on. Aina härrastemaja vahet ja aknataguseid jõlgub nüüd see mees. Et tuleks vahest ka vaest leske vaatama, nagu varematel aegadel. Aga kes nüüd lesest enam!

Sasmin

(Askeldades, teeskleb kuulmatust:) Ei tea, kas Toode Miina tuleb küla poolt või?

Miina

(Veidi pahanedes:) Nii see lesknaise elu on: kõlbab nokkida ja ninagagi visata.

Sasmin

(Endiselt:) Kas Toode Miina toob õige pulmapuskarit või?

Miina

(Teist tooni haarates:) Kui Sasminist peiupoissi saab, küll Miina viinad välja teeb.

Sasmin

(Nokkides:) Einoh, minust saab igal ajal asja. Näe, praegu kohe kosjakuulutuste ülespanekuga ametis . . .

Miina

(Edvistades:) Ja mina jälle, näe, tassin karaskijahu . . . Mis siis muud kui teeme kaubad kokku, metsavaht?

Sasmin

Miks ei tee. Ikka sabad kokku! Jaanipäevaks pulmad, hõissa! **(Haarab vallatades naisel ümbert kinni ja keerutab teda.)**

Miina

(Püüdes kaval olla:) Mis see metsavaht nüüd naerab niisama lesknaist! Metsavahil nooremaidki . . .

Sasmin

(Vasaraga toksides:) Nooremaid ja vanemaid... Mees see, kel mitu. Ja või see naine hobune on, kellel vaadatakse hammast.

Miina

Küllap vaadatakse hammast ja muudki. Näe, rahvas teab rääkida, et Sasmini südamekene juba ammu Köögi-Kadri pluusipõues...

Sasmin

(Kurjalt üles vaadates:) Kes, kurat, seda juttu räägib?

Miina

Eks need, kel silmakesed teravad ja kõrvad kikkis.

Sasmin

Noh, ja mis sel Kadril siis õige viga on, ma tahaks teada? Tüdruk nagu tedrekana... Muudkui tõsta tiiba ja mängi kukke.

Miina

(Hoiatades:) Ega pole, jah, muud kui et perekonnal nagu plekk küljes. Vend punaste leerist... Kuidas siis nüüd metsahärra sihukest tüdrukut?

Sasmin

(Riivatult:) Kes kartuli seepärast söömata jätab, et tal ussiauk ihus?

Miina

Jah, aga seda tervet kartulikest ei näe keegi! (Pealetungivalt:) Sina oled pime, met-

savaht. Sina ei tea sest Kadrist veel pooli asjugi. Armastad ja õhkad ainult tema järele, justkui mõni poisike. Sinuealine mees vajaks tõsist ja ausat naist. Mitte sihukest... sihukest ringilaskjat nagu see Kadri.

Sasmin

Kuule, mis sina temast õige tõrvad nii?

Miina

Taevas hoidku, või mina tõrvan! Niisugust ei saagi hullemaks tõrvata kui ta juba on! Mina ainult sellepärast räägin, et minul sinust vaesekesest kahju on, Sasmin. Sina oled kena mees ja . . . **(Lähemale, kähinal:)** Sa ei teagi, et tal tolle Kirepi jooksikust pojaga juba laps on olnud, et ta selle mant ära on teinud ja . . .

Sasmin

No-noh, kas sina olid õige abiks tegemas või, mis?

Miina

Tõsi jutt, Sasmin. Sa ei tea . . . Kadri selle ohvitserist-kavaleri siit mõisast põgenema aitaski, vaat mis! Ja sina paned soldati kartsu, lased karistada. Eh-eh-hee, metsasaks . . . See elukene on õige keeruline värk!

Sasmin

(Järsku ägedalt:) Kust sa need jutud võtad, Miina? Räägid kadedusest, muud midagi.

Miina

Taevas hoidku, mina ja — kadedusest! See minust sama kaugel kui kavalus... Räägin selgest lugupidamisest sinu vastu. Kogu küla ja vald tõukab, et näe, kuidas metsasaksal tõmmati nahk üle kõrvade...

Sasmin

Kes julgeb nii rääkida? Ütle!

Miina

Taevas hoidku, egas mina juures polnud! (**Taibates oma kõne vastupidist mõju soovitule:**) Ehk tõukavad koguni tühja, kust's mina!

Sasmin

Mis sa's plärad siin, kurat võtaks! (**Vihaselt:**) Segad inimest töös. Käi minema!

Miina

(**Heitunult paremale minnes:**) Või taevakene, ei tohi enam suudki lahti teha... Sõnakest tõttki ei tohi enam rääkida! (**Ära.**)

Sasmin

(**Istub trepile, mõtiskledes oma ette:**) Või nii! Või kohe niimoodi! Lora! (**Uue hooga:**) Aga kui siiski?.. (**Tõuseb, vaatab härrastemaja poole.**) Vaata kus mul kellasepad! Soojenda madu oma rinnal... Vaata, vaata... Noh, ei ole veel pääsnud minu käest see poiss, ega pääse tüdrukki! (**Asub uuesti plakatit korraldama.**)

Kadri

(Tuleb mingi kausiga käes paremalt aidanurga ja härrastemaja vahelt. Palja päi, kergelt riides. Tujukalt lauldes:)

Jõua ju kaugelta,
Maru lainte laugelta
Paadikene rannale,
Las mind peiu rinnale!

Sasmin

(Kohendab kaelarätti, sirutab jalga. Teeseldud lahkusega:) Tere hommikut, preili Kadri.

Kadri

(Asjalikult:) Tere hommikut.

Sasmin

(Meelitades:) Preili Kadri on ikka nobe ja nägus nagu nõel . . .

Kadri

Kas metsavaht vahest pole näljas? Meil head eilset kanasuppi järel terve tirin kohe . . . Astuks ehk köögi poole? . .

Sasmin

Oh sa ingel tüdruku näol! Või kohe kanasupiga . . . Aga tead, kümme korda meelsamini lepiksin küll sinu enesega . . .

Kadri

Mis see metsavaht alati nii naljatab?

Sasmin

Kevadine aeg, noh, eks iga konn krooksu ka omasugusele . . .

Kadri

Vuih, kui häbemata! **(Tahab minna.)**

Sasmin

(Kiipab tüdruku ette, haarab tal käsivarrest, õhinal:) Tule õhtul sinna rehe taha rinnakule, ajame veidi juttu, Kadri!

Kadri

(Mõõdab meest pilkudega, külmalt:) Miks ei tule! Igal õhtul käin rehe taga—aga ainult proua toakoerakest jalutamas.

Sasmin

Räägin tõsiselt, Kadri.

Kadri

(Naljatades:) Et iga konn, eks ole?. . **(Läheb.)**

Sasmin

(Talle järgnedes:) Üsna tõesti, Kadri! Sinu ümber keerutatakse segaseid jutte, tüdruk . . .

Kadri

(Seisatub, jahmatub vähe, siis naerda püüdes:) Metsavaht, ega sa purjus pole? **(Ära paremale.)**

Sasmin

Riivatu laps, oota n'd, küllap räägin! (Järele.)

Kirepi Kustas ja Perametsa Andres

(Ilmuvad aegamisi pahemalt puude vahelt, nagu hiilides. Tööriietes aga peremehelikult säärikuis, valged rätikud kaelas.)

Andres

(Kõhetu, pisut küürus vanamees.) Saksa paluma minna — sama hea kui püüda sõelaga tuult!

Kustas

Ega me paluma hakkagi. Küsime, mis küla nimel küsida ja — asi tahe. (Kuulutust silmates:) Mis lipakas see siin's? (Loeb.) Ah et jälle vilja ja liha, ah et keelavad jahvatamise mõisa veskis ilma komandandi loata. . . Vaata, aga vaata!

Andres

Raiped küll! Nüüd jää või suveks leivata. (Süvenevad kuulutuse lugemisse.)

Sasmin

(Kiibates hoogsalt aidanurga tagant esile. Sirgudes iseteadvusest:) Noh, Mustiküla härrad, kuhu siis maamõõtja on jäänud? (Mehed vaatavad kohmetult üksteisele.)

Kustas

Mis maamõõtjat nüüd meil kunagi . . .

Andres

See nii enam maatameeste asi.

Sasmin

Või see Perametsa tahab olla ka päris talumees?

Andres

Talumees või pops, ükstapuha, oma viis tiinu on seda maakest ikka minulgi käes. Ei ole mina teiste maid mõõtmas käinud. Pealegi sakstel nüüd mõisas terve polk niisuguseid maamõõtjaid, kes igale meiesugusele oma kuus jalga välja mõõdavad ilma pikema jututa.

Sasmin

(Irvitades:) Ja-jah, kord on, jumal tänatud, jälle kõva. Iga inimene võib kindlalt oma tööd teha. Aga mis neil Mustiküla peremeestel siis nii varahommikul hinge peal?

Andres

(Paneb piipu.) Noh, ega siia kosjaviinadega tuldud, et õhtu . . .

Sasmin

Mine sa tea nüüdsel ajal. On neidki, kes mõisasse toovad suupisteidki . . . Kes kana või lambatalle . . . Ja targasti teeb see, kes otsib sõprust ülematega, sest eks ole juba piibliski üteldud: armastage ja austage oma ülemaid ja vanemaid.

Kustas

Ja lakkuge käsi neil, kes teid rooskavad! Ptüi!

Sasmin

(Tagasihoidlikumalt:) Eks igaüks mööda seda maailma oma sammuga. Mina pean küll ütlema, et saksast ja ülemusest minusuguse suhu see õige elu maik alles satubki . . . Sest kelle selg nõtkub selle suu matsub.

Andres

Vahest küll ainult vastu külma mulda. Eks metsasaks tea kõige paremini, kuidas see meie külaski läks — süütuid inimesi aeti sakslaste tuleku auks hauda.

Kustas

(Andresele:) Orja asi, mis sa tühjaga!

Sasmin

Oh-oo! Õige kõverad kõned täna neil külameestel.

Kustas

Mida tühja siin kõverdada. Vaja oleks mõisnikuga rääkida seemnevilja pärast ja üldse . . . pole justkui enam õigust maailmas.

Andres

Leib kistakse käest, loomad röövitakse ära — mis õigus see on niisugune?

Sasmin

Küllap juba mõis ja komandant teavad, mis teha. Uus käsk on mul jälle käes — muudkui mingu ja võtku . . . Parun ise ütles.

Kustas

Noh, kui tuled veel, siis tea, et lahtisi uksi ja lahket nägu sa kuskil enam ei näe. Võid kuklasse saada, kui hästi läheb. Inimesed on püsti viha täis.

Sasmin

(Keerab suitsu.) Ärge teie siin lõõpige ühtegi käsu vastu. Valitsus on vanem kui meie.

Kustas

Eks mõisa nuumaku ise oma ihukaitseväge, mis see taludesse . . .

Andres

Need ju Saksamaal õppinud saepuru õgima — eks andke ette. Saksal peen saksa soolikas, vaat ajab veel täis nagu nuumvasika!

Sasmin

Oi-oi, mehed, kas sihukeste suudega loodate te nüüdsel ajal parunilt kuulda ka mõne hea sõna? Sõbramehe poolest ütlen — olge alandlikumad. Muidu . . .

Parun

(Aiaväravast tulles:) Metsavaht!

Sasmin

(Mütsi peast haarates:) Jah, parunihärra.

Kustas ja Andres

(Teretavad kaape kergitades.)

Sasmin

(Paruni juuresolekul kogu aeg mütsita.) Need talumehed siin, parunihärra . . .

Parun

(Astub õuele.) Mis täie tahtma, mehed?

Kustas

(Köhatab hääle puhtaks.) Tulime kogu küla nimel kõnelema, et kui saksa väele iga nädal niipalju vilja ja loomi võetakse, siis meie põllud jäävad külvamata . . .

Andres

Ja meie ise nälga . . .

Parun

Mis täil rääkima, rumal inimene! See Saksa kaiseri soldat, kes voitleb mäie suure Vaterlandi eest, peab sööma. Ja mäil koik peama andma see söök. Mois annab palju, fäega palju, annab natuke ka talumees.

Kustas

Meil ei ole enam anda.

Parun

Mis täil rääkima rumalat! Täil saama see illus Ober-Ost raha. Täil müüma see vili hea, fäega hea raha eest.

Andres

Ei, härra parun. Külainimesed s e d a raha ei taha. Neil pole selle rahaga midagi teha. Nad tahavad ainult, et jäetagu nende vili ja loomakesed rahule.

Kustas

Jah, üteldakse, et uut võtmist enam ei täideta.

Sasmin

(Kõrvalt parunile:) Parunihärra — see on see mässujutt, see ohvitser ja bolshevik!

Parun

(Sasmini mitte tähele pannes:) Illus. Üks puud odri vai üks kana — mis see on talus? **(Kustasele:)** Mitu kana olema täil?

Kustas

Viis kana ja kukk.

Parun

Viis kana ja kukk? Misjaoks kukk — see on luksus! Kana paneb see muna ilma kuketa. Kukk andma vaesele soldatile.

Kustas

Mitte kuke sabagi. See mul kella eest majas.

Parun

Kukest sinu saama raha ja rahaga ostma üks illus saksa uur. Metsavaht minema ja votma see kukk.

Andres

Selle jutuga ei ole meil külas midagi ära teha. Kui parunil meile muud ütelda ei ole, siis, Kustas, hakkame minema.

Kustas

Taheti kuulda veel, kas tänavu müüakse mõisast ka puhast viljaseemet?

Parun

See puhas ja see must seeme koik minema nüüd — nach Berliin. Mäil pidama täitma koik see körge käsk, mis tulema temast kaiserist enesest, siis mäile saama üks illus hertsogreich ja Jumalast säetud valitsus mäie koikide ülle . . .

Andres

Ärge pange pahaks, parunihärra, aga ega meid selleks siia saadetud, et raisata mõisahärra kallist aega ja kaubelda valitsuse üle. Meil põld, seeme ja töörahu südamel. Kui põld külitud, valitsegu või tatarlane — talumees on omas riigis ikka kuningas. Head päeva!

Kustas

Jah, jumalaga siis. **(Mõlemad rahulikult paremale ära.)**

Parun

Kui uhked nämad olema! Tostma see nina korgele! Aga üks aasta see hea Saksa valitsus ja — koik see uhkus on Schluss!

Mäie kolonistid tooma, las tostama siis veel see nina korgele!

Sasmin

Parunihärra, see pikem oli tolle mässaja ohvitseri isa.

Parun

Üks koer tema koik . . . Siin sinu jooksma, üks kiri opetajahärrale. Viima see ära. Ja siis minema otsima tema punane poeg kätte. Mäil ikka peab votma tema vangi. Moistma, metsavaht?

Sasmin

(Kirja õnnelikult tasku toppides:) Mõistan, parunihärra.

Parun

(Ratsapiitsaga vehkides ära aeda.)

Sasmin

(Paneb mütsi pähe, sirutab selga, keerab suitsu, kraamib kokku pabereid ja ehib minekule.)

Kadri

(Ilmub aidanurga juure, murelikuna, põlle näppides:) Metsavaht, mina . . . Ma . . .

Sasmin

(Rõõmsalt üllatudes:) Noh, tibukene?

Kadri

Ma'i tea . . . Ma tulin . . . Mis jutt see oli's?

Sasmin

Nii tuliselt nüüd's? Egas jutt silguks pole, et soojalt maitsvam?

Kadri

Jah, aga õhtul on sakstel võõrad — ma ei saa . . .

Sasmin

Olgu's pealegi. Istume siia. **(Toetuvad aidatrepile.)** Sina Kadri oled ikka tüdruk üle prahi. **(Püüab end lähendada Kadrile.)**

Kadri

(Eemaldudes:) Ei minusugusel mõisaorjal ole aega sääraste kõnede kuulamiseks, metsavaht.

Sasmin

Kellel see nüüd aega, mis seda rääkida! Peaksin ise juba liduma kiriku poole — aga siin sa oled, ei saa. Tule n'd kuula ilusti . . . Oled terane ja mõistlik tüdruk, toon sulle kiriku juurest . . . Noh, mis ma toon? **(Lähendab end uuesti.)**

Kadri

(Ärevil, hoidudes eemale:) Ära too mitte midagi.

Sasmin

Soo, ole n'd ikka! **(Köhatab, kõhkleb.)** Vaata, ma tahtsin sulle seda oma elu-asja. . . Mina kah juba nagu selles eas ja puha. Inimene sedamoodi loodud, et tal pole üksi hea olla . . .

Kadri

Mis sa sellest minule, metsavaht!

Sasmin

Kellele siis, kullakene? Oled minu vastu ikka hea olnud, kutsud kööki, pakud kanasuppi ja puha . . . Ma mõtlesin, et kui . . .

Kadri

Kuule, sa pidid hoopis seletama, mis minust räägitakse!

Sasmin

Jah, aga ma tahtsin küsida, mis sa õige arvad sest minu asjast ja värgist?

Kadri

Mis minul arvata . . . Tead isegi.

Sasmin

Ah pead vanaks või? Oh, Kadrikene, minusugune elab kaheksakümneseks . . . Elu alles ees. Sina kah nii üksi ja mahajäetud. Kahju kohe.

Kadri

Jäta parem see jutt, Sasmin. Või räägi Miinale — see sinu järele ootab.

Sasmin

(Pisut ägenedes:) Paljugi, mis tema! Aga mina — vaata . . . Ahaa, niisugune sa siis oled! Siis ikka loodad kindlasti tolle metsavenna peale?

Kadri

(Tüdinult:) Miks ma ei peaks siis lootma?

Sasmin

Kahjatsed tüdruk, ütlen sulle! Võin ta iga minut maha lasta nagu hullu koera. Ja keegi ei praota suudki. Vaat siis!

Kadri

Heldekene, mis ta siis teile paha on teinud?

Sasmin

(Virilalt:) See on juba sakste asi. Salaagent on ta, punane, kes rahvast üles kihutab... Ja sina, Kadrikene, niisugust?..

Kadri

Ta ei ole punane. Või kui olekski — kas punane pole inimene? Ütle õige, mis see kõik sinule korda läheb? Tead väga hästi, et sakslasi ei salli mitte keegi!

Sasmin

(Vihaselt:) Küllap see korda läheb sinule ja minulegi! Ei ole sinugi hingekene puhas sest põgenemise ja päästmise patust, vaglakene! Ära vigurda midagi!

Kadri

(Kohkudes:) See on vale, vale!..

Sasmin

(Külma rahuga:) Kus suitsu, seal tuld.

Olete mul pihus, tuikesed . . . Üksainus sõna minu suust ja — lendate kõik: sina, Kirepi omad ja poisinolk takka järele. Tahad — võtan su ära ja vaikin. Ei taha — pane tähele, Sasmin ei unusta midagi . . .

Kadri

(Jookseb hirmunult minema.) Elajas!

Sasmin

(Kiristab hambaid.) Ahaa! **(Õelalt:)** Ohoo! Vaat, kust tuli alles trump Sasmini pihku!

E e s r i i e

TEINE VAATUS

I pilt

Suvine õhtu. Loojangueelne aeg. Metsaserv üksikute jämedamate mändide ja mõningate põõsastega. Pahemal rohine lagendik. Keskel mõned kivid. Teerada.

Peep

(Kergelt riides. Paremalt tulles piilub ringi, siis kutsuvalt vilistades ja käega tõmmates:) Muudkui tulge aga — puhas!

Kustas

(Labidaga seljas ja kotiga kaenlas.) Luusi nagu mõni suli mööda metsi, peta, varja ja salatse — see on see sakslaste kiidetud ornung!

Andres

(Sama varustusega.) Kui nii edasi läheb, siis keelavad varsti vist küll söömise kah ära — tuleb odavam.

Talumees

(Koti ja labidaga.) Eks see meie inimene ole nüüd neil rõhuda nagu rästik kanna all. Seitse nahka võtaksid seljast kohe . . .

Kustas

Nagu pisut varajane veel tööle asuda, mehed. Paneme ehk suitsu ja ootame vähe. Kui peaks tuldama, noh, siis oleme lihtsalt metsast sammalt viimas loomadele aluspõhuks. **(Pakub pihuga sigarette.)** Mul siin, näe, külakosti . . .

Talumees

(Võtab, vaatab.) See sinder ju päris sakslane!

Kustas

Jah, eit oli tüki leiva eest vahetanud soldati käest.

Andres

See saksa pläru on üks selge praht. Ei mina sehukest taha. Piip ikka palju etem, kas või pinutagusega . . . **(Säeb piipu.)**

Talumees

Aga vaat kuidas haiseb see sakslane!

Andres

Saksa magadistoa hais, mis muud!

Peep

(Kes vahepeal on kadunud võssa, ilmub tagant koos Ainiga.)

Ain

(Säärikutes, suveriides, sonis, särk eest lahti.) Jõudu, mehed!

Andres

(**Labidat pillates:**) Ptüi, kurat, ehmatad! .. Pilla või piip suust.

Talumees

Kirepi Ain ise kohe väljas?

Peep

Kes seda meest peab!

Ain

(**Meestele kätt andes:**) Väljas, ja päris asja pärast. Kui teil nüüd, mehed, vähekese läbemist on, siis ehk peame natike nõu?

Talumees

Kel see tuld takus.

Andres

Nõukene nüüdsel ajal ikka enam asjaks kui rahakopik. Pealegi sinu, Ainist-mehe, tark nõu. (**Toetub kivile.**)

Ain

(**Peebule:**) Sina, Peep, vaata siis hoolega ringi.

Peep

Küllap juba mina seda ... Lasen nagu jahikoer ratasringi. (**Ära.**)

Talumees

(**Ainile:**) Aga kust maalt siis sina mees jälle tuled?

Ain

Sedapuhku Viljandist. Otse läbi metsade.

Andres

Ei mehel enam vormi ega tärni — päris tööpoiss kohe.

Ain

Asjaolud on säärased, et targem olla erainimene. Ei hakka kellelegi nii kergesti silma.

Andres

Ega ta jah — peakene mängus iga minut. Näe, minu poiss läks ja jäi — nagu tina tuhka kadus.

Ain

Sinu poiss, Andres, samuti ametis nagu mina.

Andres

Noo? Või kohe ametis? Eks sa kuule! Nii et asjad ikka liiguvad, need meie o m a asjad?

Ain

Nüüd vast liikuma hakkavad. On viidud kinni mõned mehed linnast ja maaltki. Aga kes vabaduses, see muudkui müttab. Viimasel nõupidamisel otsustati omakaitse organiseerimist jätkata täie hooga.

Talumees

Õige jutt. Kaitset on tõepoolest vaja kohe — meie teeme siin töö, aga sakslased kisuvad saagi käest.

Andres

Kui ma veel ei teadnud, kus minu poiss oma päevakesi mööda saadab, siis palusin iga päev, et kui ta punaste pool peaks olema, tulgu parem nendega, kui et need saksa sivvud omale siia pesa ehitavad. Ja ega nüüdki: ennem ükstahes mis, kui sakslane ja mõisa valitsus!

Kustas

Einoh, punaseid nüüd küll või pukki lasta. Mine sina oma jutuga!

Ain

Vaata, vana Andres, sinu viha on püha viha. Kes niimoodi vihata suudab, seda ei orjasta ükski.

Andres

Oskad sa sest vihastki enam. Näe, maja nädalapäevad leivata. Ela rohust ja kartulipudrust — kes teab, kas varsti jõuadki enam kedagi vihata! Tuim nagu loom. Häda teeb tuimaks.

Kustas

Noh, Perametsa, olgugi sul koht väike ja vaene, aga teri peaks ju ikka jätkuma. Panid mõned head kotid vist muldagi omal ajal . . .

Andres

Teri jah. Aga egas inimene ole hobuseks, et närid neid kuivalt. Mõisa veskis keelati jahvatamine ära — lähed, võetakse käest.

Ain

(Kustasele tähendades:) Selles asjas vahest ehk leiab nõu.

Andres

Mis nõu sa siin leiad või oled! Mõtlesin juba minna ja parunile ütelda, et kui tahab minu tüdrukut mõisas pidada, siis võtku meid kogu perega mõisa leivale — mismoodi sa muidu elad?

Talumees

Toodi ju käsk minna tuleval nädalal vallavanemaks valima endist mõisavalitsejat. Ja nagu kuulda oli, lubati igal mehel, kes valimas käinud, veskil kott teri läbi lasta . . .

Andres

Jah, ja ei küsitavatki enam, kust või mis terad. Nüüd tõepoolest ei tea, mis teha.

Ain

Perametsa taat, ära sa seda tükki tee, et lähed valima nende vallavanemat! Üldse, mehed, see valimine on üks sakslaste vigur. Nad tahavad sellega saada meie hääli oma hertsogi jaoks. Kavatsevad meil siin kuningriiki tegema hakata. Seepärast on iga hing kallis. Ennem näritagu teri ja nälgitagu kui sakslaste pilli järele tantsida!

Talumees

Mis hingepüüdjaks siis sina oled hakanud?

Ain

Mina püüan kõikide eestlaste hingi sakslaste vastu. Kõik, mis me praegu õieti teha saame, seisab passiivses vastupanus.

Talumees

Passi siiv?.. Mis asi see siis on?

Ain

Pole midagi muud, et sakslane ei pea meilt mitte midagi saama. Isegi mitte ühtegi häält. Ütelge igale mehele külas edasi.

Andres

See on juba selge jutt. Ainult — et kuidas nende teradega?..

Ain

Noh, egas mõisniku veski pole ainuke maailmas. **(Jalutab põõsaste vahel ringi.)**

Kustas

(Tagasihoidlikult:) Vaata, Andres, kui ma veel päris poisike olin, olid meil kodus säärased logud käsikivid. Vist vanaisa ajast jäänud. Isa-kadunuke jahvatas nendega õllelinnakseid. Kui nüüd suur leivahäda kätte tuli ja jahvatada enam kuskil ei saanud, siis mina vedasin kivikesed aidalakast alla. Laseme oma jao häda pärast läbi. Ehk jõuab teistelegi terakese . . . Ega ta ju puhast jahu tee, pooled terad sees. Aga või see haganast leib parem oli, mis meie isaisad sõid mõisapõllul orjates . . .

Talumees

Sul ju päris salaveski kodus kohe!

Andres

Mis sala siin enam või kedagi! Ikka kiiduväärt taip. Aga noh, inimene hädaga teeb eide seelikust leivaküna. Aitüma abi eest, naabrimees.

Talumees

Jah, eks ta ole. Nooremad räägivad ikka kultuurast, edust ja haridusest. Aga, näe, saks viib meid vägisi sinna tagasi, kus me isaisad juba saja aasta eest lõpetasid.

Kustas

Saks — see on meie maa needus. Niipea kui meie rahvas elama hakkab, on kohe tema oma rusikaga kukil. Nagu mõni rohutirtsude parv või Egiptuse nuhtlus, mis meid alati ähvardab.

Ain

(On isa viimaste sõnade ajal istunud uuesti meeste keskele.) Noh, praegu, jumalale tänu, on olud siiski sootuks teised. Meil on juba natuke majanduslikku jõudu ja jalgealust. Suudame sõrad palju kindlamini vastu ajada kui vanasti. Ükski vägi ega võim pole igavene. Ei ka see sakslaste laiutamine . . .

Andres

Aga mis siis teha, kui nad kõik käest ära kisuvad? Kui põldki ähvardab jääda küli-

mata? Sa oled targem ja maailma näinud, eks sa ütle siis!

Ain

Peame, võib-olla, kui muu enam ei aita, vastu hakkama, minema kihutama nad.

Andres

Seda jaksu, kurat, on meil hirmus vähe! Et kas või võtaks kätte ja läheks ühel päeval mõisasse. Peksaks need mõnikümmend täägimeest laiali ja paneks rusika nina alla... Seda pole!

Ain

Sel poleks ka mõtet. Ei, vaja on kogu rahvas üles äratada, ühes nõus ja suures ulatuses minna, igalpool.

Talumees

Viiendal aastal tehti — näe mis tuli! Kes seda laseb või teeb.

Ain

Mehed juba teevad. Kui nüüd ainult sakslastel läänerindel prantslaste ja ameeriklaste vastu kehvasti peaks minema, siis... Vaatame veel.

Andres

Nojah, eks sina ole üks tegijaid. Aga kus on teised?

Ain

Kes neid tohibki teada! Ütlen niipalju, et igas vallas töötatakse suure hoolega. Ja

olete teiegi kõik suured tegijad, kui käite minu nõu järele.

Andres

Einoh, kurat, ega teisiti saa — ikka!

Talumees

Ega mina kah valima lähe ühtegi!

Ain

Hüva. See asi on siis korras. Nüüd külimise värk. Minu nõu isa vist teile juba rääkis, et ega muud üle jää kui tuleb vili tasahiljukesi koobastest välja tuua ja öösi maha visata.

Talumees

Nojah, aga... Öösi külida? Ei näe ju neid itskmeid...

Kustas

Häda nüüd itskmetest — peaasi, et vili maas. Mis sest, et kohati võib-olla hõredam, kohati liig tihe. Küll ta kasvab. Teine asi on aga, kui hakkavad pinnima ja trahvima...

Ain

Mis nad ikka teevad? Mullast ei korja enam keegi midagi üles. Kinni võtta või vangi panna on neil kedagi raske — siis nad peaks kogu ümbruskaudsete valdade peremehed kinni võtma. Asi on sedamoodi säetud, et igalpool, kus sakslastele vilja enam anda polnud, ometi küliti põllud täis. Keda nad siis võtavad, keda jätavad? Ja lõpuks,

küllap selles asjas sakslane vaatab pisut läbi sõrmedegi — sest eks sügisene lõikus ole ka neile lõikuseks, kui nad veel maal peremehed.

Andres

Kui teised sama teevad — mis siin's karta! Laseme aga käia.

Talumees

Vili maha jah, mis muud. Viimased päevakesed külida.

Andres

Jah, jaanipäev juba läve ees.

Peep

(Rutates põõsastest:) Mõisa poolt tullakse!

Kustas

Kaome siis, mehed! **(Haaravad labidad ja kotid.)** Vilja panipaigad ju siinsamas lähidal. **(Ainile:)** Ja sina poiss, noh — mida's ootad?

Ain

Meil, isa, Peebuga oma jutud — lähen teisele poole. **(Mehed ära. Poisid taganevad pisut paremale.)**

Ain

Kas üleskutse asjus kiriku juures käisid?

Peep

Kõik on tehtud. Anna aga uusi käske. Mõisas käisin kah.

Ain

Hüva. Ole aga ettevaatlik.

Peep

Mis nüüd minust! Aga sealt tuleb metsavaht oma värske armukesega . . .

Ain

Kurat võtaks! Selle mehega ei tahaks praegu küll nokka kokku pista. Hoopis tähtsamaid asju ees.

Peep

Kao siis. Küll mina siin juba vaatan.

Ain

Peida ennast põõsasse! **(Ära.)**

Peep

Uhke idee! **(Kaob põõsastesse.)**

Sasmin

(Paremalt, kaabulotis, kerges pintsakus, heatujuline, veab naist käevangus.) No tule n'd, tule! . .

Miina

(Pisut purjus.) Või muudkui kohe põõsasse ja — suksutama! Oi sa poiss küll! **(Ta on paljapäi, heledas riides.)**

Sasmin

(Teeseldes pooljoobnut:) Kes siis pimesi. . . Ikka enne põõsasse, siis papi juure. Nii see maailma elu käib.

Miina

(Lööb kergelt Sasmini põsele.) Suksuta siis, kui sul õigused käes! (Edevalt:) Oi sa poiss, või muudkui kohe põõsasse!

Sasmin

(Haarab uuesti naise ümbert kinni.) Mees on murdja tõugu . . . Ei ole siin muud kui maha!

Miina

No-noh, ära loodagi! Mina juba enesega enne mängida ei lase, kui lugemas käidud. (Toetab jalad kõvasti maha.) Eks sa katsu!

Sasmin

(Veendudes, et naisest selkombel jagu ei saa:) Mis sellega's ikka nii palavat . . . Küllap sest papi ette minekust asja saab alles peale sõja lõppu ja kõike . . .

Miina

Mis sõda see metsavaht enam räägib? Saksad kohal ja omal koht, vaata et süles! Kuule, sa lihtsalt vigurdad ja viidad aega?

Sasmin

(Kivile istudes:) Mis nüüd mina, aga . . . Tahtsin sulle juba enne rääkida, et . . . Noh, eks sa istu siis kah, või ma sind ära neelan.

Miina

(Edevalt:) Külm kivi, kuidas ma siia istun?

Sasmin

(Mõistes:) Aga Sasminil soe põlv. **(Tõmbab naise omale sülle.)** Vaata sedaviisi, Miinakene, eks ole?

Miina

(Edvistades:) Ah-ah-ah-haa, küll sa oled kondine ja kõva! **(Lööb Sasmini haigele põlvele.)**

Sasmin

(Hõõrub põlve.) Selle eest on mul aga pehme ja helde süda, Miinakene.

Miina

Luiskad, sunnik! Viin on sul parem kui su süda ja kõik!

Sasmin

(Pudelit taskust tõmmates:) Siis lase aga käia. Puhas saksa konjak nagu allikavesi. **(Joovad.)**

Miina

(Puristades:) Kaval oled sa mul, vanamees. Mis sa täna selle viinaga? Peene viinaga — ja kohe, et muudkui lähme metsa — patseerima! Oi sa poiss küll!

Sasmin

See viin . . . See sinu kosjaviinaks mõeldud saigi. Wõtad tilgakese sihukest peenikest viina, siis süda kohe nagu hellem ja mõistus terasem. See teeb inimese peenemaks kohe.

Miina

Puhu aga puhu nüüd mul jah, nii et suu suitseb, rebane sihuke!

Sasmin

(Öötsutades naist põlvel:) Ei ole mina kedagi rebane. Räägin sulle päris tõsist juttu, Miina. Sa kah sagedasti käid külas ja lorad inimestega juttu, kas sa pole kuulnud midagi sellest, et mäss on tulemas? Tõugatakse päris kõvasti juba . . .

Miina

Plära puha! Räägitakse Kirepi poisist ja koolmeistri pojast . . . Seda oli kuulda ammugi. Aga kes seda teab või usub! Sina oled kaval ja tahad lihtsalt sellega edasi lükata meie pulma-asja.

Sasmin

Kallikene, kuidas mina's nüüd seda? **(Viina pakkudes:)** Võta! See meie kosjaliiguks. **(Naise juues, kõrvale:)** Küll aga imeb!

Miina

Puh! Viin sama käre kui kosilane.

Sasmin

Käre peab olema. Kas sina, Miina, pole üks käre ja tubli inimene? Sinust saab veel minule perenaine kui maasikas kohe . . .

Miina

(Kindlalt:) Saab. Talutöö, see nagu titemäng minu käes.

Sasmin

Jah, särtsu sul on, seda peab ütlema. Vaja ainult koht parunilt kätte saada. (**Salali:**) Tead, kui nüüd kuidagi satuks ilusti nende mässuasjade jälile, või kui leiaks Kirepi poisi pesagi üles — küll siis parunilt koht välja tuleks nagu tirin!

Miina

Noh, kas sinusugune kavalpea pole siis meheks, et üht metsavenda ja hulgust kinni püüda?

Sasmin

Ära arva, ega see nii lihtne polegi: jumala-üksi kogu küla ja valla vastu. Abi oleks vaja. Võib-olla saad sinagi mind pisut aidata — eks see oleks siis juba ette nagu meie ühine talu ja asi puha . . .

Miina

Kui mina aidata saan, siis tead . . . Igal ajal kas või tulest läbi! (**Lööb mehele käed ümber kaela.**) Sasmiin, mina armastan sind!

Sasmin

Nojah, see on siis kõik väga hästi. Vaata, asi seisab selles, et sa katsu õige Kirepi omad sisse vedada. Mine Kirepile ja tee juttu, et noh . . . Ütle ,et tulid kiriku juurest ja et kooliõpetaja poiss saatis sõna tulla nõupidamisele. Mina jälle lähen soldatitega passima. Niipea kui ta kuskilt nina välja

pistab, nii mõrras ongi, suli ... Ainult ära sa kuidagi, jumala-eest, seda, et mina sind!

Peep

(Pead põõsast tõstes, endamisi:) Vana ahv — mõrda lähed juba sina!

Miina

(Vaimustudes mõttest:) Selle tembu teeme ära. Imet seal's nüüd! Lähen, loran juttu niisama jah, ja siis nii, noh, ütlen, et vaadake nii ja naa ja puha ...

Sasmin

Justament! Sa oled tragim ja toredam kui ma arvasin! **(Haarab naise ja suudleb matsudes.)**

Peep

(Suudluse ajal teeb põõsas grimasse.)

Miina

(Teeseldes ehmumist:) Uih, sa taevas! Vaata ikka seda vanapoissi! Kus on veri! **(Lööb käed teisele ümber kaela ja suudleb ootamatult omakorda.)** Särtsub nagu päris tuli veel!

Sasmin

(Kippab püsti, naisele käsi ümber piha.) Kui sinul seda taela on, küll minul tuld peab. **(Juhib naise paremalt metsa.)** Tule, Miina!

Miina

Oi sa poiss küll! **(Mõlemad ära.)** Oh-oh-ho! Oi sa poiss küll!

Peep

(Maoli põõsas.) Vaata kus alles raisad! No küll oli õnn, et jäin siia passima. Ei nüüd jää muud üle kui tuleb kõik plaanid ümber teha ja aegsalt hoiatada vennast! Või siis niiviisi Metsa-Sass ja Toode Miina! . . **(Ärevalt pahemale minnes:)** Eks me näe, mis paradiisi te omale ehitate. Vaadake et ei satu tagumikku-pidi äkki erilase pessa!

E e s r i i e

II pilt

Lavaseadeldis endine. Sama päeva hilisõhtu. Metsa all mahe videvik, kuuvalge. Alul vaikne. Kadri-Aini kohtumise ajal hakkab kostma lähinevate koerte haukumist.

Kadri

(Istub kivil, nukrutsedes omaette.)

Andres

(Metsast raske viljakotiga seljas. Astub puuoksa katki. Jahmatab alul, siis tunneb tütre, astub juure.) Tüdruk, pagana pihta, mis asja sina siin's unistad?

Kadri

(Kohkub, kuid rahuneb kohe.) Sina, isa!

Andres

Mina ise jah. Äh! **(Viskab viljakoti seljast.)** Piha venitab kohe välja. Ei võta enam hästi — vanadus, eks see hakka kontidesse pugema nagu tina. **(Pühib higi.)** Palav kah.

Kadri

Mida sa's tassid nii öösi, isa?

Andres

Tütreke, ei nüüd ole enam kellelgi öö ega päeva vahet. Luura ja piilu nagu va-

ras. Ja mida? Oma viljaterakesi! Varasta iseenese ja sakslase tagant. Vanu ikki veel pead igasugused vigurid ära õppima. (Istub.) Näe, võtsime viljapeidikud lahti, et siputada põllule vähe seemet. Sellel teel ma nüüd olengi. Viin seljaga siit metsast kotikese väljale, viskan maha, tulen tassin uue ja — jälle mullasse, mis muud ... Ega põllulapikest sakslase pärast tühjaks või jätta, tütreke. Siis tuleb nälg ja veel hullem häda ...

Kadri

Või see meile võõras. Igal talvel oma häda olnud. Kui poleks just seda viimast puudust ja viletsust, ei siis mina päevagi püsiks enam mõisas, isa.

Andres

Puudust ja häda, jah. Sellest pole väike ja kehv Perametsa kunagi vaene olnud. Aga nälg, see päris nälg, mis nüüd võib tulla, kui jätta põld sööti — ega seda kah pole olnud veel minu elu ajal.

Kadri

Aga kuidas siis? Kui saavad teada, et sedamoodi öösi — vili ajab ju varsti oma ninakese mullast välja!

Andres

Saavad teada — saagu! Või's mina üksi. Terve küla, vald. Räägiti, et mujalgi. Korjaku terad üles, kui tahavad! Mis nad ikka ...

Kadri

Isa, ma kardan. Kui panevad veel sinu ka kinni. Vend Tõnu kadus juba ja Ain on paos. Mina ei suuda kohe enam!

Andres

Tõnust-poiss, ei sel olevat viga midagi. Just täna kuulsin Aini käest tema kohta häid uudiseid.

Kadri

Ainilt?

Andres

(Lähemale nihkudes:) Kas sina õige ka ootad siin Aini või? Ta just õhtu meiega siinsamas seletas. Tema plaan see öösine külvamine ongi ja . . .

Kadri

Juba jälle tema! Ta on nii julge, justkui polekski midagi karta!

Andres

Mis see kartuski aitab. Ain on igatahes mees, keda kiidab kogu ümbruskond. Ta on palju aidanud inimesi. Aga kui sa temaga tahtsid siin. . . siis ma parem juba. . . **(Kobab oma koti järele.)**

Kadri

Isa, ära mine! Ma'i tea, aga mu süda valutab nii hirmsasti. Olen päris õnnetu . . .

Andres

Mis sul siis õieti on, tüdruk? Muidu ikka nii hakkaja ja puha, aga nüüd kükitad nagu õnnetuse hunnik!

Kadri

Ah isa, nad t e a v a d kõik!

Andres

Kes ja — mis asja siis?

Kadri

Metsavaht, ja võib-olla mõisnik ja teised, et mina Aini põgenema aitasin . . . Ja kui nad nüüd mind või sind, mis siis küll saab?

Andres

Ah seda . . . See on väga paha lugu, tütar.

Kadri

Metsavaht kiusab nüüd nagu saatan iga päev. Muudkui tulgu temale ja tulgu. Ähvardab ja . . .

Andres

No kurat, egas nüüd pole mõni orjaaeg!

Kadri

Ähvardab üles anda ja puha. Ma ei jõua kohe enam. Iga minut nagu tulistel sütel.

Andres

(**Mõtlikult piipu toppides:**) Kas ta siis nii kohe . . . kipub kallale või sedamoodi? See metsavaht . . .

Kadri

(**Häbelikult:**) Jah, kohe . . . häbematult.

Andres

(**Järelemõtlikult**): Vaata, kulla laps, mina olen oma elu siiamaani elanud õiguses ja aus. Olen ma muidu mis ma olen — viinavõtja või hooletu peremees oma väikesel kohakesel, lapsi, nii sind kui neid nooremaid, olen ma püüdnud kasvatada tõesõna järgi. Ei tunnud sinu emakene kõveraid kõnesid, ei ole minu mokk nende jaoks küllalt libe. Aga ma olen vana mees ja elus mõndagi näinud . . . Kui pealegi häda sunnil . . . Seepärast, kulla laps, ei oska ma sulle muud ütelda, kui et ole kaval! Valeta talle, valeta neile kõigile! Ära tunnista midagi. Sina oled ju naisterahvas, ja eks iga ligitikkuja mees ole naisterahva käes nagu savi . . . Luba ja tõota, kui suudad . . . Aga vaata ette, ära lase end õnnetuks teha! Oleme praegu kõik sunnitud valetama ja vigurdama. Kurat teab, on see patt või mitte. Aga kui ta ka patt peaks olema, siis — ühe tubli ja ausa inimese pärast teise näru ees pattu teha — on's see nii hirmus?

Kadri

Mina niimoodi ei mõtle ja pattu ei karda. Aga kardan, et midagi paha juhtub . . .

Andres

Sa pead püüdma tugev olla. Tule kas või ära mõisast, kui muidu . . .

Kadri

Ei, isa. See oleks halvem. Ma pean sinna jääma. On vaja. Ainile ja teistele . . .

Andres

(**Tõuseb.**) Nojah, mina ei oska siis enam midagi . . .

Kadri

Ega mina selleks . . . Rumal olin, süda ajas üle. Lobisesin niisama. Nüüd veel sinulgi mure ja vaev. (**Tõuseb.**) Pidid ju minema külvama, isakene?

Andres

Jah, tütar. Minul nüüd see üks mure enam või vähem . . . Sa jääd's ootama? (**Upitab õhates koti õlale.**) Pea meeles seda, et enam ei saa elada ainult õiguse ja puhta südamega . . . Nojah, lippa's vahest koju ka, kui saad. (**Ära pahemale.**)

Kadri

(**Teeb liigutuse nagu tahaks isale järele rutata.**) Küll ma tulen . . . (**Nuuksub. Vaikus.**)

Ain

(**Metsast tulles, vaatab põõsaste vahelt, tasa:**) Kadri!

Kadri

(**Sööstub talle vastu, pool nuttes, pool naerdes:**) Kui hea, et sa siiski tulid! Kartsin jälle sinu pärast, Ain.

Ain

(**Silitab ta juukseid.**) Vaesekene, ja mina arvasin, et sul ehk igav vahete-vahel.

Kadri

Igav! Mis on igavus ja ootus hirmu kõrval? Tead, kui olid sõjaväljal, siis ka ei osanud sinu eest nii muret tunda ja karta kui nüüd.

Ain

Rumalukene oled mul — pole ju põhjust!

Kadri

Oi, kui palju veel! Sinu ja enese pärast. Sa ei tea ju . . .

Ain

Tean, tean . . .

Kadri

Ei. (**Surutud hääli:**) Seda kõige viimast sa ei tea. Metsavaht luurab mind nüüd alati niisuguste silmadega, nagu tahaks ta ütelda: praegu rääkisin parunile ära, et sina olid võtmetooja . . .

Ain

Mis jutt see on? Kust tema n'd sind?. .

Kadri

Võib-olla, aga tal on säärased hirmsad silmad. Justkui tahaks ära süüa kohe elusalt . . .

Ain

(Süütab suitsu.) Ja sina lased end hirmutada temasugusest! Mitte tühjagi ei tea ta. Või kui ta peaksi aimama — see ei ütle veel midagi. Kes seda nägi? Mitte keegi. Sina ole päris rahulik. Inimene elab ja liigub. Iga päev võib midagi juhtuda — võib murduva puu alla või marukoerte kätte jääda — kes sellepärast ette meelt heidab!

Kadri

Oh, see on hoopis, hoopis teisiti!

Ain

Kena oled! Istume. (Istuvad kividele.) Vaata, praegu on päris sissisõda sakslastega ja nende sabarakkudega. Selles sõjas on kõik lubatud ja hea.

Kadri

Ei, see kõik pole see. Kui sind kinni pannakse, või maha lastakse, jumal hoidku, — ütle, mis teen siis mina?

Ain

Muretsed mõne aja, siis unustad ja elad edasi, mis muud. Säärane see elu juba on. Kas vähe naisi nüüd sõja ajal meestest ilma on jäänud? Elu vääramata seadus . . . Aga ära karda, mina juba ennast puutuda ei lase. Veel vähem sind. Olen ju vana sõjamees, harjunud igasuguste asjadega . . . Põgenesin kord sakslaste käest sõjavangis,

teine kord aitasid sina mind põgenema. Enam nad mind ei pea kätte saama, sündigu mis tahes.

Kadri

(**Surub end vastu mehe külge.**) Sa ei tea kui hea ja kindel tunne on mul praegu sinu juures. Aga kui lähed sina — kaob ka see tunne.

Ain

Sina, sina . . .

Kadri

Ütle mulle õige, Ain, mispärast sa hakkasid niimoodi? Läksid vabatahtlikult sõtta, seal ikka kõige hullemasse möllu. Kas sinu isa poleks saanud sind päästa, nagu küllalt poisse päästeti sõttaminekust? Oleks võinud rahulikult elada ja olla. Nüüd askeldad ja jooksed nagu mõni kurjategija . . .

Ain

Vaata, Kadri, mina ei salli seesuguseid vigureid. Mulle tundub sagedasti, et meievanune meespõlv nagu oleks määratud taplejaks ja kisklejaks. Nähtavasti lapsepõlves üleelatud viienda aasta mässuaja pärm käärib meis ja kihutab tagant. Meie esimesed elumuljed olid ärevus, tuli ja veri. Meie esimesed meheteod selle järele sündisid veres ja tules . . . See on nagu painaja, mis võibolla kiusab mind elu lõpuni. Minul ja võibolla ka teistel minusugustel ei ole seda rahu ja tasakaalu, mis omasid eeimised põlved. Meie sisemine sund kihutab meid võitlema . . . Ja tead, kuigi mul on vahest kahju

ja paha, ma olen siiski õnnelik, et ma seda oskan, et olen ohvitseri kooli saanud. Sa näed ja kuuled ise, mis sünnib igapäev meie ümber . . .

Kadri

Jah, mehed külvavad öösi otri . . .

Ain

See ja muud. Minu ja teiste seesuguste jõudu nähtavasti on vaja selleks, et kord kitkuda välja meie maalt võõrad võimutsejad nagu ohakad põllult. Mind ei huvita üksi oma isakodu. Mind tõmbab kaasa kogu rahvas, meie põlve ja aja saatus. Võibolla aga siiski kõige rohkem see tegu, asi ise, kõrge mäng, mis alati erutab . . . Vast praegu üksi metsas lebades arutasin endamisi, et olen sõjas ja raginas muutunud nagu mingiks hasartmängijaks . . .

Kadri

(**Tõmbub järsku eemale, uurivalt:**) Kas sa viimati minuga ka ainult ei mängi siis — oma õnnemängu?

Ain

Sinuga mängida — ei tule mõttessegi! Minu mängud on suuremad ja põnevamad.

Kadri

Sina, metsik, armas . . .

Ain

(**Tüdrukut lähemale tõmmates:**) Kõik elus on metsik, mis armas. Kas suudad ka ku-

jutleda, kui mõnus on vahest hirmsas metsikusehoos hävitadagi? .. Suure tundmuse, viha ja kirega hävitada — see on sama, kui taltsutamatult ja metsikult kedagi armastada . . .

Kadri

(Suleb silmad.) Nüüd sa räägid õudselt, Ain!

Ain

Võib-olla. Aga ma olen harjunud ja mind on nii harjutatud tundma ning mõtlema. Ma olen karastatud meeste hulgas, kes harilikus olukorras ei puutuks hiirepoegagi. Aga sõjas, kui seal seisab su ees teine mees, kes oma kire ja tundmusega valmis hävitama sind, — siis ei saa teisiti kui pead hävitama vastase, sest su olemus protesteerib selle vastu olla võidetu, allajäänu . . . Vaata, säärane olen mina.

Kadri

(Tuliselt:) Justkui metsaline!

Ain

Ei, kallis. Päris igapäevane elujõuline ja elujanuline inimene. Tean seda. Seesugused oleme meie praegu. Ja sellepärast mässatakse, tapetakse, võideldakse . . . Seepärast, et armastame elu üleliia. Mitte ükskõiksusest ta vastu, või hoolimatusest ja külmast südamest. Ei, armastusest iseenese ja teiste vastu . . . Võib-olla ka oma isakodu ja rahva vastu koguni . . .

Kadri

(Silitab poisi põske.)

Ain

(Tooni paisutades, süttides:) Minusugustes on ikka romantikat ja ülearust lõõma. Ja minusuguseid on praegu külluses. Oleme nagu leekiv tuli. Kes vastu paneb, selle kõrvetame maa pealt sootuks. Tulel ei ole pühadust . . . See puhastab. Üldine heaolu ja õnn on ka minu õnn. Ei suudaks mind lihtsalt vaimustada teadmine, et olen käskija ja valitseja oma isalt päritud talus. Pean veel ka kindel olema, et vastane mind enam ei suuda kuidagi ähvardada. Saad sina minust aru, Kadri?

Kadri

Sa oled ju jonnakas, nagu väike laps.

Ain

(Endamisi:) Kui lihtsalt ometi võib kõike seletada naine! **(Raputades enesest unistused, kainelt:)** Noh, kuidas siis mõisas tuju on kah?

Kadri

(Imestades:) Võõras, ah kui võõras olid sa jälle äkki!

Ain

(Kuivalt:) Unistasin tühja . . . Aga nüüd olen jälle mina ise.

Kadri

(Vaatab teda viivu anuval pilgul, vaikides, siis kõlatult:) Mõisas? Sul on õigus, seal kirub osa parunit ja saksu nagu ikka . . . Ei lähe neil meelest mõisajagamise plaanid. Ja puudus kõigest . . .

Ain

Tore. **(Mõtlikult:)** Mõisad tulevad kord jagada.

Kadri

Kas ka sinust on saanud — punane või? Selle paosoleku ajaga . . . Siis neil viimati õigus?

Ain

Miks seda? Minust — ei.

Kadri

Kust võtad sa siis need imelikud jutud?

Ain

Tuulest, taevast . . . Ära unusta, et ma iga päev liigun, inimestega kokku puutun, kuigi salaja. Näen ja kuulen, mida igaüks ei näe. Meil on inimesi, kes ütlevad, et enne meie maal õigust ja rahulikku elu ei tule, kui mõisad jaotatud.

Kadri

(Piineldes:) Oh, ma päris kardan sind . . Nii palju, palju oleks sulle rääkida. Aga ei saa. Sina unistad kogu maailmast, mina ei ulata kaugemale meist enestest. Kuidas

sulle rääkida? Oled nii julge, hoolimatu, aga siiski armas, väga armas . . .

Ain

Millest sina siis unistad?

Kadri

Oh, parem kohe ära küsigi! Võib-olla kunagi, kui sinul on kõik suured mängud mängitud ja aeg jääb ainult minu jaoks . . . **(Metsast kostab hele vile, mis läheb üle meloodiaks.)**

Ain

(Haarab Kadril käest, hüppab püsti.) See on Peep. Keegi liigub kuskil lähidal.

Kadri

(Ehmudes:) Hoiatus? Ja sa tahad minna jälle? Sedamoodi? **(Lööb käed Ainile ümber kaela.)**

Ain

(Suudleb kiirelt.) Lähme! Tule ühes minuga! **(Ära paremale.)**

Kadri

(Eemaldudes:) Oh jumal küll!

(Vahepeal kostnud koerahaugatused valjenevad ja sagenevad. Siis hääli ja vandumist, mis kiiresti muutub tüliks.)

Peep

(Ilmudes pahemalt, kerib vilistades nööri.) Äss! Võta!

Sasmin

(**Põõsaste vahelt:**) Mis kurat sa neist koertest susid siin terve pool ööd juba?

Peep

(**Oma toimingut jätkates:**) Eks haukumine koertele ametiks antud.

Sasmin

Magada, raip, ei näe! Mis sa tallad siin mõisa heinamaid ja luusid öösi? (**Malakaga käes, esile.**) Ega siin pole Kirepi aiatagune, et käid kükitamas! Või on Kirepi Kustase poegadel ka säärased kombed kätte õpitud nagu ta koertel — käivad ausate inimeste ukse alla vett laskmas?

Peep

(**Meelepaha alla surudes:**) Mis sa, metsavaht, nüüd asjata räuskad! Mul siin unnad ojas . . .

Sasmin

Eks sa kuule, või temal unnad ojas ja siis suureline pealegi! Sulipesa olete kõik kokku! Üks viskab varvast nagu õige kurjategija kunagi, teine varastab mõisahärra kalapoegi! (**Kurjalt:**) Mis õnne sina, kutsikas, siit mõisa ojast õngitsed? Kas sa ei tea, et härra on keelanud igasuguse kalapüügi ülalpool silda? Ah? Silmapilk õnged ojast välja ja mõisasse!

Peep

No-noh, metsavahi-saks, on ju ennegi unnal käidud.

Sasmin

Ennegi? Varastanud olete mõisat eluaeg! Nüüd aga on kord kõva ja käsku peab täitma. Kui ma narr mees tahaksin olla, peaksin su siinsamas kohapeal läbi kolkima. Aga mine nüüd lastega jändama või vasikaga võidu jooksma!

Peep

Ega'i maksa jah, metsavahi-saks... Vasikatel on virgad ja terved jalad all. Iga lombak juba ei püüa. **(Nihutab eemale.)**

Sasmin

Keda sina, klõpats, siin! **(Haarab kaika, kuid taltub samas.)** Sinu tühjaga nüüd maid jagama veel! Silmapilk tagasi oja ääre ja unnad veest välja! Kuuled!

Peep

(Ringi tehes ümber metsavahi:) Eks läki pealegi. Ainult ära sa mulle liiga ligi tule — ma kardan öösisel ajal sinusuguseid mõisa hagijaid. **(Lippab pahemale.)**

Sasmin

(Järele.) Närukael, teenid mul keretäit.

Kustas

(Kotiga seljas tuleb metsast, surutud häälel tahapoole:) Sai ometi minema teisega... Litsume nüüd!

Talumees

(Samuti viljakotiga.) Poiss tegi hästi oma asja . . . **(Kergitab kotti.)**

Kustas

Kas panid sambla ilusasti jälle augule peale?

Talumees

Kohal nagu kasvanud. Ole mureta! **(Mõlemad kiiresti paremale.)**

Sasmin

(Lava taga.) Mis sa sunnikunahk minust vanast inimesest jooksutad asjata? Vander sihuke!

Peep

(Samas.) Ega sinagi oma leiba või muidu süüa! **(Esile, kerib sama nööri mis ennegi.)**

Sasmin

(Talle järele tulles:) Ajan sulle koerad kallale, poiss!

Peep

Kena mees! Ma'i mäleta ju korraga, kus kohta need õnged kõik said mul. **(Teeskleb otsimist.)** Näe, siin polegi . . .

Sasmin

Kui keretäis käes, küll siis tarkus tagant järele tuleb. **(Püüab poissi haarata, aga see põikleb osavasti eest.)**

Peep

Kuule, Sasmin, sa võiksid minuga veidi viisakam olla . . . Kui tahan, võin kord veel Ainil Kadri võtmise ära laita ja — eks siis sinu aktsiad kohe jälle tõuse, mis?

Sasmin

Mis sinusugune kutsikas ka klähvib? Kas tead sina, poisike, midagi naisevõtmisest? (**Järeleandlikumalt:**) See on meeste asi. Ja iga tüdrukuplika järele juba täismees ei jookse.

Peep

(**Topib nööri tasku.**) Aga kui täismees hakkab mõne tüdruku järele jooksma, eks siis või teinekord kutsikastki abi olla . . . Kuule, Sasmin, ole nüüd kena mees, ära mõisas sest ühtki kisa tee, et ma siin õngel käisin . . .

Sasmin

Ah püksid juba vedelad? Ah hakkad paluma? No oota sa mul! (**Haigutades:**) Aga kui see sul viimane kord, siis . . . Nojah, kui mõnikord Kadrit näed, eks ütle talle minu poolt tervisi — me nagu natuke vingus . . .

Peep

Küllap mina seda. Kindlasti! Mehe sõna.

Sasmin

Oleksid oma terava keele eest küll teeninud, aga, noh, omaküla poiss ja poisike pealegi — mine n'd säärast peksma . . .

Peep

Tõsi jutt. Ma hakkan kohe arvama, et see metsavaht polegi nii õel ja sant mees nagu rahvas räägib.

Sasmin

Mis rahvas! Rahvas ei tea midagi. Sasminil on kuldne süda sees — aga Sasmin tahab ka elada.

Peep

(Kõrvale:) Lätlase salalik süda . . .

Sasmin

Mis sa ütlesid?

Peep

Ah mina? Et lähme nüüd õige minema.

Sasmin

Nojah, aga vaata et sa enam ei tule nende õngedega. Teinekord saad keretäie kohe kätte. **(Ära pahemale. Puude taga märgata kerget koidupuna.)**

Peep

(Metsavahile järele.) Tola! Vaat kus mul — õnged! **(Veab taskust esile puntra lahtist nööri.)** Aga mehed pääsesid oma viljakottidega siiski minema!

Eesriie

KOLMAS VAATUS

I pilt

Tükikene maanteed kirikuküla serval. Teetulp nimelaudadega „Mäemõisa“, „Mustiküla“, „Komandantuur“. Mõned mättad ja kivid. Suvise pühapäeva ennelõunane aeg. Peep ja Ain tulevad rutates pahemalt. Peep on koolipoisi riietuses, Ain lihtsas talumehe kuues.

Peep

(Põuest paberit tõmmates:) Viimane, kas löön üles?

Ain

Ikka üles. Ega säärast materjali maksa taskusse jätta.

Peep

(Plakatit tulbale naelutades:) Küll, kuradid, said aga ruttu haisu ninna! Terve ilusa öötöö panid nahka.

Ain

Jah, meie asi läks pisut viltu. Aga kõige tähtsam on siiski saavutatud — rahvas teab ja näeb.

Peep

See lendab suust suhu nagu kulutuli! Kiriku juures, seal otse kihab. Ei olnud seal kellelgi muud enam suus kui omakaitse ja üleskutsed.

Ain

Hüva, aga minul on nüüd vist küll viimane aeg — minna. Nägemist!

Peep

Nägemist! Kuhu toon sulle teateid — ikka metsaniidu küüni või?

Ain

Esialgu jah. **(Paremale ära.)**

Peep

(Kohendab riideid, silmitseb heameeli plakatit; minejale järele:) Kuradima mees, see Ain! Suvi läbi sakslased ajavad taga, aga näe, tema läheb otse päise päeva ajal mööda maanteed . . . **(Hakkab minema tagasi pahemale.)** Nüüd siis veel kiriku juure ja . . .

Sasmin

(Kahe saksa sõduriga pahemalt. Sõdurid relvus, Sasminil jahipüss õlal.)

Sasmin

Hei, pea! Mis siin sünnib?

Peep

(Kohmetust võites:) Mis siin's sündida? Lugesin niisama seda ilusat paberit . . . Lugemine selgeks õpitud . . .

Sasmin

Või tema luges niisama? Vaata kus mul linnukene! Kus siristab süütu näoga . . . Oi sa kurat, nüüd, Kirepi poiss, oled ometi mul ükskord pihus! Silmapilk tõmba see näru sealt maha! **(Postile näidates.)**

Peep

Mis minul sellega asja? Kes pani, eks see ka võtku! Või jätku . . .

Sasmin

Ära vigurda, poiss! Sina neid lipakaid üles panedki kogu hommik.

Peep

Mina? Taevas hoidku, tulen otse Kirepilt! Meil on küll adrad, äkked ja niidumasin, aga trükimasinaid mitte. Metsavaht, see nali ei klapi. (**Tahab minna.**)

Sasmin

(**Sõduritele viibates:**) Kinni pidada!

Sõdurid

(**Asuvad teine teisele poole Peepu.**)

Peep

No nüüd on valge väljas! Mis see jant kõik peab tähendama?

Sasmin

Pea lõuad, poiss! Tähendab, et oleme tabanud kardetava üleskutsete levitaja.

Peep

Küll teeb aga tähtsaks tegelaseks! Ei tea, kas kuulutad samas surmanuhtluse kah või?

Sasmin

(**Kisub plakati maha.**) Ära rutta. Iga asi tuleb omal ajal. Nüüd marss komandantuuri!

(**Üks sõduritest haarab Peebu käsivarrest, hakates teda tirima eemale.**)

Peep

(**Minnes:**) Hea küll! Aga metsavaht, ega mina saksa keelt ei oska. Peaksid tõlgiks kaasa tulema — kui tahad just nalja näha. (**Ära.**)

Sasmin

Lõõbi veel jah! (**Jälgi uurides tulba ümber:**) Julgeb veel seletada — selged poisikese jäljed järel . . . No nüüd vast saab . . . Panen kinni, istuma kõik. Poisid ees ja vanamehe tagant järele! Nüüd alles saab näidatud, mis Sasmin võib . . .

Parun

(**Saksa ohvitseri mundris, ratsapiitsaga käes, pahemalt.**) Mis sina, metsavaht, saatma siin komandantuuri poisikesi, eh?

Sasmin

(**Mütsi peast rabades ja kuulekalt seisma jäädes:**) Auline parunihärra, see poiss on süüdi . . . tema . . .

Parun

Sinu valvama see tee ja ära laskma mitte üks hing kiriku juurest ära minema. Mäil ise ütlema, kes on süüdi, kes mitte. Moistma?

Sasmin

Jah, parunihärra. Aga see poiss — see on Kirepi peremehe noorem poeg . . . Ja tema neid mässulehti üles panebki.

Parun

Soo? Kas sinu nägema seda oma silmaga, et tema?

Sasmin

Parunihärra, tabasin ta just posti juures ja seal on jäljed . . .

Parun

Näitama minule need jäljed.
(Siirduvad posti juure.)

Sasmin

Just siin, vaadake siin, parunihärra. **(Uurivad maapinda.)**

Parun

Siin olema palju jäljed, metsavaht. **(Lööb kahtleva pilgu metsavahi säärikutele.)** Ka sinu oma jäljed, metsavaht.

Sasmin

Egas parunihärra siis mind ometi? . .

Parun

Kust voima mina teada, kes tegema see skandaal? Panema oma jalg siia, metsavaht, noh.

Sasmin

(**Kartlikult jalga kohale asetades:**) Aga mina ju tõmbasin kuulutuse maha, parunihärra . . .

Parun

(**Vihaselt:**) Sinu üks suur eesel olema, metsavaht, moistma? Sinu oma kovera vändaga vedama segi koik see illus ja puhas jälg. Moistma?

Sasmin

Parunihärra, aga meil on ju süüdlane käes — mis siis sellest, et mina oma jalaga siin . . .

Parun

Eesel, meil olema vaja see toendus! Ja sina olema rikkunud see illus, illus toendus! Sinu olema üks loll mees!

Sasmin

Parunihärra, ehk parunihärra annab mulle andeks selle väikse vea, kui toon parunihärrale komandantuuri mässuliste peremehe, tolle mõisast ära jooksnud lipniku ja ta isa?

Parun

Sinu tegema, mis on oigus ja mis nouab seadus. Votma kinni ja tooma, kui sinul olema see tunnistus.

Sasmin

Mul on inimesi, kes teavad ja nägid pealt . . .

Parun

Donnerwetter, ja mis sinu siis ootama?

Sasmin

Ega ma ei ootagi muud, kui et rebane jookseb ise lõksu. Praegu käivad läbiotsimised kiriku juures. Kõik teed on valve all. Ju see peasüüdlane kuskilt lagedale peab tulema.

Parun

Sinu saama aumärk, metsavaht, kui sinu moistma see asi gut teha.

Sasmin

Parunihärra, mis sest aumärgist nüüd minusugusele! Aga kas parunihärra mäletab, et parunihärra lubas mulle ka selle metsavahikoha päriseks, kui ma kõik ilusti järele vaatan ja teada annan?

Parun

Illusti! Kui sinu illusti järele vaatama, kuidas olema voimalik siis täna see skandaal, see Schweinerei nende kuulutustega, ah?

Sasmin

Parunihärra, vald on suur ja mina olen üksi. Tõin parunihärrale siiski teate esimesena. Oleks abi vaja . . .

Parun

Sinu olema kaval. Üksi aga kaval. Sinu tegema sopru omale külas. Saama koik teada. Siis mina annab sinul ka koht ja raha.

Sasmin

Jah, parunihärra. Tänan väga, parunihärra.

Parun

(**Minema pöördudes:**) Näil mässama. Aga minu näil veel näitama see koerapiits ja saksa ordnung . . . Peremees olema mina! (**Ära.**)

Sasmin

(**Paneb mütsi pähe.**) Muidugi. Saksu peab olema. Ja valitsus peab olema. Ja Sasmin peab ka elada saama . . . (**Tammub teel ringi, lööb rinna ette.**) Talu ja värk on käes! Kurat võtaks, Sasmin, sul on varsti oma talu ja puha! Ah-ah-haa!

Miina

(**Pühapäevariides, lauluraamat käes, pahemalt.**) Tere ja jõudu! (**Tahab kätt anda.**) Mis see metsavaht siin mässab?

Sasmin

(**Teeskleb märkamatust.**) Mässab? Terve vald mässu täis, ja tema veel — metsavaht! Pime oled või?

Miina

Mine n'd ikka, Sasmiin! Toode Miinal päris head silmad. (**Kavalalt:**) Noh, kas paned täna kohapaberid tasku?

Sasmin

Panen või ei pane — kelle asi see küsida!

Miina

Noo! Või pole enam asjagi? Ise kutsus perenaiseks ja abimeheks puha — nüüd pole asja küsidagi! Ennäe asjameest!

Sasmin

Kui sa siin kraaksuma hakkad, lasen su silmapilk komandantuuri viia. Mõistad? Minul on täna täis võim ja voli käes.

Miina

Sõge, eks sa lase! Või mina sinu voli kardan? Ise tahab olla kosilane ja puha — nüüd sihuke . . . Nagu oleks vastu okast silitatud . . .

Sasmin

Tee parem, et sa kaod. Siin pole koht ja aeg tülitsemiseks. Olen sulle ütelnud, et oled loll ja rumal eit. Aitab.

Miina

(Vihaselt Sasmini ette.) Ah sedaviisi! Sa julged teotada mind, ausat naisterahvast? Nüüd peale kõike, mis meie vahel juhtunud? Nüüd talu käes — uhke nagu konn mätta otsas! Sa suur lojus! Pane tähele, mina su silmad katki kratsin!

Sasmin

(Taganedes, kuid kindlalt:) Naine, ära lärma! **(Ümber vaadates:)** Saatsin su Kirepile, et kuulad seal salaja. Aga sina andsid minu plaanid välja oma lollusega! Käi kus kurat! Mina sinusugust hani ei vaja!

Miina

Kas mina olin süüdi, et poiss põõsast piilus?

Sasmin

Poiss? Mis poiss?

Miina

Vaata, nüüd oled sa sees. (**Peaaegu kallale minnes, ähvardab raamatuga.**) Poiss hakkab mulle tunnistajaks. Ja kinni panen sinu, sa valevorst! Ausa naisterahva teotamise eest annan kohtusse! (**Tahab paremale rutata.**)

Sõdur

(**Ette astudes:**) Zurück!

Sasmin

(**Ametlikult:**) Siit ei pääse keegi läbi! Tagasi kiriku juure!

Miina

(**Vihaselt teisale.**) Küll ma veel vaatan! Oota sa lääpjalg! (**Ära ette pahemale.**)

Sasmin

(**Keerab vihaselt vilkat ja suitsetab.**) Ptüi kurat, iga eit — muudkui võta ja võta! Tea kuhu mina nad kõik peaks panema! (**Kõmbib paremale.**)

Andres ja Kustas

(**Tagant paremalt. Omavahel elavas jutlemises.**)

Andres

(**Pühapäevariietuses.**) Sinu poistele, Kustas, peab au andma. Näe, tegid tüki ära nagu midagi . . . Nüüd kõik kohad kihinat-kahinat täis.

Kustas

(**Sasmini märgates:**) Tst!

Andres

Jah, viljakesed on tänavu kenad. Ainult, et selle lõikusega mure . . .

Kustas

Nüüd sihuke kord, et kes ennem juure saab, see omaks teeb.

Andres

Kui kavatsevad terve saagi arvele võtta, ei tea, kas hakkavad siis õige kõrsi lugema põllul, või kuidas?

Sasmin

(**Lähemale, sõdureid viibates, mehi silmadega mõõtes:**) Noh, mis laata siin peetakse?

Kustas

Mis laata? Maanteel ei tohi kõnelda ka enam naabrimehega? Õige mul küsijat!

Sasmin

Maantee on avalik koht ja kõik avalikud kohad on praegu valve all.

Andres

Kallis mees, seda teed võid sa valvata kuni kõnged! Ära karda, ära ta ei jookse.

Kustas

(Sõdurile näidates:) Näh, tal ju auvahid ka platsis. Ootab vist mõnd suuremat saksa.

Sasmin

Just teiesuguseid suuri saksu, Mustiküla mehed, siin oodatakse. Päris tõesti. Ilma teieta oleks pidu poolik . . .

Andres

(Kustasele:) Ah, mis koeraga haukuda! (Tahavad edasi minna.)

Sasmin

Pidage ikka, pidage! Ega siin see minek nii oma-käest ole! (Sõdurile:) Komm hier! (Meestele:) Komandantuuri!

Kustas

Mida's põrgut sinna?

Sasmin

Olete küllalt varastanud ja petnud valitsust — kas nüüd on põlved vedelad või?

Andres

Kulla mees, sinu kõveratest kõnedest ei saa küll hobunegi aru.

Sasmin

Varastasite vilja ja külvasite salaja põllule. Peitsite liha ja toidutagavara — kes teile siis tuli rääkima kõverusest? Ei tahtnud tüli . . . Oma küla mehed. Aga nüüd, kullakesed, ei saa enam teisiti. See on juba päris avalik mäss.

Kustas

Nojah, olgu. Mis meil sellega asja?

Sasmin

Kirepi peremees, ega siin maksa kedagi lolliks teha. Mul käsk igat minejat läbi otsida või komandantuuri saata.

Kustas

(Vihaselt taskusid pahupidi tõmmates:) Eks sa otsi!

Andres

Seda juba ei ole. Mina oma tasku kallale kedagi ei lase. Lähme, naabrimees! **(Teeb katset minekuks.)**

Sõdur

(Andresest kinni haarates:) Stopp, stopp!

Sasmin

(Ajab käe Andrese taskusse, otsib.) Mis asi see on, ah? Aa-ah? **(Veab esile kokkumurtud üleskutse.)** Vana Sasmin juba ei eksi . . .

Andres

Toho kurat, selle ma rebisin surnuaia väravalt.

Sasmin

Rebisid, siis rebisid. Kust mina võin teada? Iga tüüp võib tulla ja ütelda, et tema rebis. Aga võib-olla pani ise ka üles neid paberikaltse. Ei siin aita enam midagi.

Kustas

Neid lehti ju kõik kohad täis.

Sasmin

Olgu, olgu või maa täis, aga kes taskusse ajab — vaat see, kurat, on kahtlane. **(Sõduritele:)** Komandantuuri!

Andres

Vaata nüüd, vaata! Puhta heast südamest kisub inimesele õnnetuse kaela!

Kustas

Tühja, küllap selgitame veel. **(Seisatab minnes.)** Sinuga, metsavaht, tulevad veel kord õiged arved teha . . . **(Sõdurid mõlematega pahemale ära.)**

Sasmin

Või arved? Õiged arved teha! No ma tahaks näha, kuidas te minu silmusest seekord pääsete! Ma tahan näha, keda siin narritakse terve suvi läbi! Pigistan teid nagu kurke, nii et vesi aina niriseb . . . Küll siis tunnistate ja seletate kõik . . . Arved . . . Eh-eh-eh-hee . . .

Talumees

(Paremalt tulles:) Jõudu, metsavaht!

Sasmin

Kui sul omal üle ajab, siis olgu. Aga nüüd keera kohe ots ümber ja lase sinna tagasi kust tulid.

Talumees

Mis seal kiriku juures siis — sõda lahti või?

Sasmin

Hullem kui sõda. Mäss, kihutuslehed, miitingud, eh, kõik kokku!

Talumees

Ja sina valvad siin vist siis Kirepi poissi?

Sasmin

Teda ja teisi. Kõiki, kes süüdi.

Talumees

Asjata aega raiskad. Mees tuli mulle juba tüki aja eest teel vastu ja palus sulle, metsavaht, või mõnele teisele sakste sõbrale ütelda, et jätku nad kirikuküla rahule. Seal ei olevat enam ühtegi inimest, kes kõigest sellest loost midagi teaks.

Sasmin

Ära püüa hani!

Talumees

Tõe sõna. Ain kõndis Mustiküla poole. Keset päiset päeva, mööda maanteed . . .

Sasmin

Kurat! Ja sa ei võtnud teda kinni? Lasid lipata?

Talumees

Ei tea mis minul temaga või kellegagi asja!

Sasmin

Või nii? Või pole asja? Aga mind siia narrima julged tulla tema sõnaga? Pea meeles, Sasmin ei jää kellelegi midagi võlgu! Silmapilk lähme komandantuuri!

Talumees

Võeh, või kohe komandantuuri!

Sasmin

(Hambaid kiristades:) Terve küla, terve valla lasen kinni panna, aga kätte pean ta saama. Ükskõik, elavalt või surnult! Marss! **(Haarab püssi käele, selle ette talumees.)**

Talumees

Oh sa põrgu küll! **(Kratsib kukalt.)** **(Mõlemad pahemale.)**

Eesriie

II pilt

Keskel, lävega ette, lagunenud ja ukseta heinaküün. Küüni taga paremal mets, pahemal puisniit. Suveöö, pilvine ja hämar.

Kadri

(Paremalt tulles piilub ringi, lipsates seepeale küüni. Uksel.) Vilu ja vastik öö! **(Kohendab oma suurräti nurki koomale, jääb ootavalt seisma.)**

Ain

(Pahemalt, kuues ja mütsis, surutud hääli:) Õhtust, Kadri!

Kadri

(Mehe kätest haarates, ta riideid katsudes:) Kuule, sina tuled ju nagu linaleost — üleni märg, kallim?

Ain

Arvad, et see mets praegu parem on kui mõni sügav järv? Pealegi kui sa pead ronima mööda padrikuid ja roomama läbi pika rohu, et mitte kogemata soovimata silma ette sattuda.

Kadri

Vaesekene, tule, istu siia minu kõrvale rätiku alla . . . Soojened ja kuivad . . . **(Istub lävepakule.)**

Ain

(Toetub uksepakule, jalad väljas, mõõtes mornilt metsa, kust tulnud.) Ei seda vett kuivata keegi muu kui jumala päike!

Kadri

(Lähenedes:) Mis sul ometi on täna, säärane imelik?

Ain

Tapetud nagu künnihobune, ei muud midagi . . .

Kadri

Tusatsed vist, et ei kohanud mind kiriku juures? Aga ma ei saanud, mõisast ei lastud . . .

Ain

Mis pidu seal siis jälle?

Kadri

Ei mina tea mis. Tralliti ja praaliti poolest ööst. Kui teada said asjadest kiriku juures, kihutas osa neist otsekohe sinna, teised priiskavad vist praegu veel.

Ain

Kes võis teatada parunile?

Kadri

Kust mina seda! Niipalju tean, et telefoneeriti. Ja siis oli kisa ning ärevust niipalju, et näis, nagu oleks kardetud mässu või kes teab mida.

Ain

(Leebemalt, tüdruku kätt haarates ja lähemale tõmmates:) Või kartsid! Ah siiski, sunnikud, kartsid! .. Vaata, see mind natuke pahandaski, et ma ei teadnud, kas nad kartsid ... Juba keskhommikust saadik aelen mööda metsi ega tea midagi, mis juhtus väljas. Kas oli kuulda ka kinnivõtmistest, tagaotsimistest?

Kadri

Ain, kallis, sa ära ärritu, aga ...

Ain

(Naerdes:) Mina ja — peaksin sakslaste pärast ärrituma! Lase aga kuulda.

Kadri

Sind vist otsitakse taga ... Isa ja Peep viidud komandantuuri! .. Küllap kodus nüüd seda muret ja nuttu! ...

Ain

Seda võis juba arvata! Aga mis saan minagi sinna parata. Või peaksin ma ennast nende asemel sakslaste kätte mängima?

Kadri

Ei, Ain. **(Väike paus.)** Ainult sa peaksid ehk kuskile ära minema. Kuskile kaugemale, kus ei oleks seda kõike ... Kuidas sa siis sedaviisi elad metsas nagu hunt ... Tuleb varsti sügis ja külm ja ...

Ain

Nii. Tahad siis, et ma jookseksin nende sakslaste eest teab kuhu maailma otsa?

Kadri

Ei taha, kallis, aga . . .

Ain

Siis ära hala. Tead väga hästi, et kogu maal ootab mind üks ja seesama saatus. Milleks peaksin ma siis põgenema? Jään siia ja teen mis teha annab.

Kadri

Aga mis saab, kui vanade ja Peebuga midagi juhtub — mis siis?

Ain

Siis — siis vastutab oma nahaga see neetud metsavaht. Eks see tema töövili ole. Ma tahaks näha enne, kas ta julgeb!

Kadri

Jah, aga sinuga, sinu enesega?

Ain

Minuga? . . Kui metsas enam toime ei tule, kolin — mõisasse.

Kadri

Räägid rumalusi, Ain — mõisasse?!

Ain

Ei midagi . . . Sinule tundub see hädaohtlik ja veider; aga mina leian, et kõige ohutum on end varjata just lõvikoopas. Kui sina ainult saaksid niipalju muretseda, et ei tuleks nälg kätte. Küllap ise leiaksin juba, kuhu pugeda . . . Mõisast vaevalt taipab mind keegi otsima hakata.

Kadri

(Mõtlikult, pikka:) See on kõik nii kole mõtelda, aga kui sa nii arvad — vist siiski õige. Mul on teenijatemajas väike toake . . . Võib-olla saab ehk sealgi nii — päris salaja . . . Ain, kallis, kui sa arvad . . . **(Surutud hääli:)** Tule siis, tule või kohe kui tahad! **(Käed ümber Aini kaela.)**

Ain

Las hagijad siiski natuke rahunevad.

Kadri

Vahest oleks ikkagi targem koguni, kui jätaksid siiapaika selle kõik, kui läheksid ja loobuksid, Ain. Oleks kergem sul enesel ja teistelgi.

Ain

Ei, Kadri. Mina ei ole kurjategija ega süüdlane, et peaksin jätma kõik ja minema. Mina võitlen õige asja eest.

Kadri

Võib-olla Ain, aga sina ei ela praegu loomulikku elu . . .

Ain

(**Õhates:**) Jaa — selles on sinul, Kadri, õigus. Mina ei ole ammugi enam elanud nagu teised, harilikud inimesed. Olen sellest ainult unistanud ja . . . võib-olla jäängi unistama . . .

Kadri

(**End ligemale surudes:**) Näed sa nüüd, minu suur poiss!

Ain

(**End erksaks tehes, sosinal:**) Kuskil raksus . . . Keegi käib põõsastes?

Kadri

(**Tõmbab poissi varrukast.**) Lähme siia sisse . . . Oleme õige vaikselt. Läheb mööda, kui ongi . . .

Ain

(**Järgneb tüdrukule küüni.**) Kes teab? . . .

Sasmin

(**Hetk hiljem tuleb paremalt. Uurib tuima asjalikkusega jälgi, omaette:**) Naisterahva jäljed? . . Üpris värsked veel . . . Missugune linnukene küll pesa siia metsaniidu küüni on teinud? (**Küüni nurga juures, järsku nagu taibates:**) Kurat kui . . .

Ain

(**Hüppab uksest välja.**)

Sasmin

Seisa, seisa ma . . . (**Tõstab käe, nagu sihiks revolvriga.**)

Kadri

(**Kiljatab küünilävel.**)

Ain

(Haarab metsavahi käsivarrest ja keerab selle järsult selja taha:) Vaiki, koer!

Sasmin

(Haarates Aini:) Oled mul käes, metsasuli! **(Meeste vahel areneb käsitsivõitlus. Üksteist kinni hoides väänlevad nad maas, ähivad ja pungitavad. Viimaks on Sasmin kõhuli maas, Ain tal kaksiratsu seljas. Võitluse ajal lippab Kadri küünist, kadudes kiiresti metsa.)**

Ain

(Hoiab vastast kinni, hingeldades:) Löön su maha siinsamas, sa sakslaste salanuhk!

Sasmin

(Vihaselt urisedes:) Katsu — kui julged! Teenid poomisnööri nagu mõrtsukas kunagi . . .

Ain

Ah nööri? See kõlbaks sinusugusele . . . Ütle, kuidas oleks, kui riputaks sind siia küünisarika külge nagu vana kassi- või koeraraipe, ah? Inimesed oleks kiusajast lahti ja jumala maailm ühest haisevast elukast puhas!

Sasmin

(Pööritab silmi, kangekaelselt:) Põrgu lähed, mõrtsukas! Vannun ära sinu ja su sugu . . .

Ain

Või nüüd on sul põrgu ja piibel meeles, soepoeg! Kas sa siis ka selle peale mõtle-

sid, kui süüta inimesi sakslaste püsside ette seadsid, kui vedasid mind kesköösl voodist mõisasse kohtu ette?

Sasmin

(Julgust saades, püüab appi karjuda:) See pole sinu asi! Ap . . .

Ain

No-noh, suumulk kinni! **(Pigistab teda.)** Vennike, arvasid, et püüad mind — aga langesid ise lõksu! Kas mõistad nüüd, et oled nagu kalts minu käes? Võin su kägistada siinsamas ja — ükski koer ei haugu järele . . . Kas mõistad?

Sasmin

(Hambaid kiristades:) Kägista, mõrtsukas!

Ain

Ei. Sinusuguse närakaga mina oma käsi ei määri. Issameie võid jätta teiseks korraks . . . **(Kisub püksirihma vöölt ja seob sellega osavalt Sasmini käed selja taha kokku.)** Sinu jaoks on peenemad võtted — täpselt samasugused nagu sul enesel teiste jaoks . . .

Sasmin

(Taibates sidumist hakkab rabelema, püüab uuesti karjuda.)

Ain

(Surub ta pea vastu maad, kisub Sasmini pükstelt rihma ja viskab selle silmusena ümber ta

jalgade, tehes sõlme peale.) Püsi n'd, püsi paigal, metsasaks... Katsu kah, kuidas maitseb niisugune puhkus ja kosutus... Pakkusid seda vägisi kord mulle, luba, et nüüd jagan seda ka sulle enesele...

Sasmin

Et mul püssi kaasas ei olnud!..

Ain

(Tõuseb.) Pole viga. Võib-olla oleksin minagi siis pidanud sulle pisut haiget tegema. Nüüd aga ajame hoopis süütumalt läbi. Käsist ja jalust seotud, jätan su siia metsaniidu küüni juure, nagu heinamärsi... Vedele, raibe, nälgi ja janune — kuni kõnged!

Sasmin

Halasta, röövel! (Jõllitab silmi, kiristab hambaid.)

Ain

(Astub küünilävele.) Kadri! (Tagasi.) Ära jooksnud... Nojah, siis head jällenägemist, metsavahi-saks! Ära väga pahanda, kui kärbsed või sääsed su näokese ära rikuvad. Mina ei saa sinna midagi parata... Minu elu on mulle armsam kui sinu oma...

Sasmin

(Hoigab, siis tasem:) Ain, halasta! Oleme ju üheküla mehed!

Ain

Kas jätad minu jälgede ajamise ja lased isa lahti?

Sasmin

Mina ei tea. Mina pole süüdi . . . Parun käseb ja mina pean.

Ain

Midagi ei pea sa. Jäta rahule Kadri ja kõik, siis . . .

Sasmin

Lase lahti, või ma . . .

Ain

Mis — lähed vihast lõhki? Ole lahke. Ja nüüd head ööd, metsavaht . . . Aega sul on, mõtle kõik ilusasti järele. Kui paari päeva pärast elu hõngu veel sees on, räägime ehk pikemalt — küllap siis oled pehmem ja südamlikum. **(Tõmbab hõlmad kokku, korjab mahakukkunud soni üles ja loivib pikil sammel pahemale metsa, tasakesi hüüdes:)** Kadri! . . Kadri! . .

Sasmin

(Veeretab enese küünilävele, rassib ja lõhub köidikuid.) Kas või veriseks, kas või tükid taga, aga need köited meest ei pea! Kurat, nihuke plinder! Et mul seda püssi kaasas polnud, oleks tõmmanud kohe maha — mõlemad nagu kitsepaari oraselt . . . Äh — äh! **(Puhkab hetke, siis uue jõuga.)** Ah käiakse mõisast siia metsa . . . Sealtkaudu need salateated siis tulevad ja lähevadki . . . Küll vana Sasmin ajab oma pea veel kord püsti ja vaatab, kuidas need taimekesed kasvavad . . . Kurat, kui valus . . . **(Ähib ja puhib sidemete kallal, siis vajub tagasi, lootusetult:)** Ja-jah, vanaks ja väetiks oled jäänud, Sasmin . . . **(Ohkab.)**

Kadri

(Kiiresti paremalt küüniesisele jookstes, kähinal:) Metsavaht! .. Sasmin!

Sasmin

(Elustudes, kuid vastumeelselt:) Noh, ei tea mis suppi need köögitüdrukud öösi metsas keedavad?

Kadri

Kuule, ära ole jäme. Tulin sulle appi. Minu süda ei kannatanud sind jätta sedamoodi siia metsa . . .

Sasmin

(Üllatudes:) Vaata kus mul päästeingel! Või tema süda minu eest muretsemas . . . Ise laseb ühega öösiti mööda küüne, teise eest aga muretseb südant! . .

Kadri

Sasmin, miks sa räägid niimoodi. Tulin, et sind aidata — kui sa tahad ja . . .

Sasmin

(Käskivalt:) Tõmba need rihmad mul siit käte ümbert lahti, tüdruk!

Kadri

(Kummardub ta kohale.) Vaata, Sasmin . . Selleks ma tulin . . . Aga kui sina niimoodi hakkad, siis . . . Ära arva, ega mina sind ei karda. Praegu mitte . . . Mina tahtsin sinult ilusti paluda, Sasmin, et kui ma sind nüüd

lahti päästan, kui ma niimoodi sulle head teen, kas sina... kas sina siis jätad pealekaebamised minu isale, Kirepi peremehele ja Peebule? Mina ei sega ennast teie tülisse Ainiga — aga palun, ära sina sega ka teisi inimesi sesse tülisse... Lase nad vabaks... Ära süüdista neid, Sasmin! Mõtle, minu isa ja...

Sasmin

Ja sinu armukese isa peale! Kena küll! Kui sa tahad minuga kõnelda, tüdruk, siis tõmba rihmad lahti.

Kadri

Lubad siis, et ei...

Sasmin

Vea rihmad lahti!

Kadri

Ei. **(Tigedalt:)** Siis parem jää siia ja ole.. **(Tõuseb, hakkab eemalduma.)**

Sasmin

(Järeleandvalt:) Kadri... Ma, tõotan sulle... tõotan...

Kadri

(Tagasi, askeldab nööride kallal.) Olgu siis. Nüüd võiksid sinagi, Sasmin, rahu teha, kohe igaveseks...

Sasmin

(Tõuseb, käerandmeid ja jalgu hõõrudes:) Ei tea kellega? Sellega kes metsa jooksis — mitte iialgi! Ja sinuga? Kes oled's õige sina? Minu tappa-tahtja armuke... Kas tead ka, et oled nüüd mul veel paremini pihus kui enne? Ah, linnukene? Kuidas oleks, kui annaksin üles, et Köögi-Kadri aeleb öösi mööda heinaküüne mässaja ja mõrtsukaga, ah?

Kadri

Sina südameta loom! Ah's niikauaks ainult oli sinu sõna ja tõotust!

Sasmin

Tõotust, ah-ah-haa... Tema räägib tõotusest! Tõota mulle enne midagi, siis ma alles vaatan... **(Lähineb salalikul ilmel tüdrukule.)**

Kadri

Mina? Mis asja? Mis sa minust tahad?

Sasmin

(Haarab ta õlgadest.) Sa tead seda, tüdruk... Vana Sasmini ei saa sina odavamalt osta kui iseenese hinnaga... Armastuse hind elu hinna vastu... Kas tahad või ei?

Kadri

(Vajub kössi küünilävele. Enesele:) Taevane jumal, missugune jõhkard! **(Pärast pausi.)** Kui alatu!

Sasmin

Minu vaikimise hind on niisugune.

Kadri

(**Kaebades:**) Tahad minust teha lupardi, näru! Oh! (**Hoogu sattudes:**) Sa oled hull, Sasmin! Mis õigus on sinul minu peale?

Sasmin

Mehe õigus naise peale.

Kadri

Ei. Seda sul ei ole. Ajad oma õigust ja võimu taga.

Sasmin

Kadri, mis sa räägid tühja!

Kadri

Mina otsin arusaamist ja lepet . . . Aga mõtle, mis tahad sina?

Sasmin

(**Tüdinenult:**) Tahan kord ainult selget vastust: kas mina või tema? Kuuled sa, Kadri — kas mina või tema?

Kadri

(**Üles hüpates, tuliselt:**) Siis ei sina ega tema! Ennem lähen linalikku või panen nööri kaela!

Sasmin

(Istub talle vastu, pilkavalt:) Tüdruk, ära jora! Meie oleme kahekesi . . . Sina naine ja mina mees . . . mis sellest, et vana mees . . .

Kadri

Kaabakas! **(Vajub uuesti küünilävele.)**

Sasmin

Mina nõuan ainult oma vaikimise hinda . . .

Kadri

(Sulgeb silmad, seljakile vastu uksepiita, pikka, sõnu otsides:) Hinda? Siis ära nõua seda praegu . . . Mina ei suuda . . . Võib-olla kunagi teine kord . . . **(Kavalalt:)** Võib-olla, t e i n e kord . . .

Sasmin

(Tema kõrvale põlvitades:) Ja sa lubad . . .

Kadri

Võib-olla . . . **(Enesele:)** Olen naine . . . Mul on mees ja isa . . . Minu käes on nende ja minu enese elu . . .

E e s r i i e

III pilt

Väheldane tuba mõisa teenijatemajas. Voodi vastu vaheseina, väike, linaga kaetud laud, veenõu ja muud vajalikku. Mõned sügislilled, naeltega seina löödud postkaarte. Vaheseinas uks kõrvaltuppa. Rehepeksu aeg sügisel, õhtune videvik, tuuline ilm.

Kadri

(Askeldab oma toakeses. Ta on kärsitu ja nagu hirmul, kuid siiski õnnelik eneses. Puhtalt ja koduselt riides, kohendab, vaatleb end väiksest peeglist. Koputuse peale võpatub, astub järsku vaheukse juure, sulgeb selle hoolega, hüüdes, siis ootama jäädes:) Sisse!

Peep

(Pihtkasukas ja koolipoisi mütsis, paremalt.) Tere õhtust, Kadri. **(Jääb ukse alla seisma.)**

Kadri

Sina, Peep! **(Pinge alanedes:)** Ah sina . . . Noh, astu siis ka tahapoole ja . . .

Peep

(Sõrme suule pannes osutab vaheseinale.) Mis seal nüüd tahapoole või . . . Ma oleks palunud ainult tilk joogivett.

Kadri

(Naeratades:) Kas ikka tõesti, või niisama . . . ettevaatusest? Muide, siit see kõrvalt-tüdruk kolis minema . . . Lase päris julgelt ja mureta.

Peep

Või nii kohe! No mis siis enam rääkida. Jäägu see joomine teiseks korraks. Ütle, kas Ain on veel siin, sinu juures?

Kadri

(**Silmadega kõrvaltoa poole:**) Kabinetis . . . Muukisime ukse lahti.

Peep

Või kohe nii uhkelt. Kes seda oleks võinud arvata.

Kadri

(**Lükkab ukse lahti, naljatades:**) Ei tea kas jutule võetakse ka või mitte? . .

Peep

(**Ukselt:**) Jõudu, vennas.

Ain

(**Tuppa astudes:**) Tasem, tasem. Aknal küll luugid ööd-päevad ees, aga kõrvad võivad olla seintelgi.

Kadri

Kes siin ikka kuulamas, tuuline ilm ka . . (**Seob põlle ette.**) Ma lippan korraks veel kööki, eks teie jutelge niikaua.

Ain

Keera uks kinni.

Kadri

Jah, ärge tehke väljagi, kui keegi kolgib või nii . . .

Ain

Mul igaks juhuks kõrvaltoa välisukse muukrauad taskus.

Kadri

Mis sind rääkida — sina päris lukusepp kohe. Nägemiseni siis. **(Ära paremale.)**

Ain

Noh, poiss, on sul's ka uudist?

Peep

(Kärsitult mööda tuba käies:) Kuradima moodi otse! Ei tea kust pihta hakata . . .

Ain

Kodustega? Või külas midagi?

Peep

Oh ei! Vaata! **(Tõmbab taskust mingi paberi, seda vennale ulatades:)** Loe ja — mis sa ütled? **(Jääb ootama.)**

Ain

(Silmitsedes rutates paberit, mispeale pikka:) See ei ole kellegi uudis enam — juba kuu aega saavad sakslased läänerindel järjest peksa . . .

Peep

(Pettunult:) Või temale polegi uudis. Sakslaste sõjavägi mässab, Villem pukist löödud! Hakkavad siitki minema nagu üks sõraklõbin taga . . .

Ain

Nojah, seda ma ütlesin juba suvel, et oodake ainult, andke aega. Viimase lumega tulid, küll esimesega lähevad, nagu haned. . .

Peep

Jah, sul oli õigus! Aga mis nüüd peaks ette võtma? Ütle seda.

Ain

(Suitsetab.) Meil on ka oma raskused olemas . . . Ega muud, kui tuleb meestele käsk kätte anda ja välja saata . . . Viimaks ometi on kord meie käes peremehed ja käskijad olla oma kodus.

Peep

Siis peaksid küll sina ise, Ain, tulema välja ja korraldama jälle kõike.

Ain

(Naerdes:) Väike vennas, ongi juba tehtud ja korraldatud. Kas sina siis arvasid, et mina siin tüdruku juures nagu vanajumala laia selja taga? . . . Siia vean ennast ainult päevavalgeks varju . . . Ööd, — noh, ei mäleta enam mil viimati oleks saanud silma kinni.

Peep

(Lööb enesele otsmikule, vilistab.) Ja mina mõtlesin, et sina'i tea kohe millestki! Paganama loll olin!

Ain

Pole viga. Mine nüüd koju ja ütle emaleisale: Ain on varsti jälle vaba mees. Võibolla tuleb mõni väike lööming punastega — need tükivad sisse. Aga sakslastega on sedapuhku läbi.

Peep

Lööming, arvad vennas? Kuule, siis tulen mina kaasa! Mul on ju karabiiner ja — isegi see setukas jäi sakslastest alles, mis kevadel saime tiblade käest. Kuule, Ain, kas lubad?

Ain

Noh, kui just vaja on — eks näe.

Peep

Tore, tore, vennas! Tead, mul oli juba täna niisugune tuju, et . . .

Ain

Tst!

Peep

(Suleb vaheukse.) Kes kurat see's jälle?

Ain

Tule siia! **(Taganevad pahempoolsesse kõrvaltuppa.)**

Kadri ja Sasmin

(Paremalt, mõlemad üliriietes.)

Sasmin

Ega miná muud, et paar sõna juttu ja . . . tilk vett keelekasteks, Kadri.

Kadri

(Kahtlevalt:) Vett? Kas metsavaht siis juua tahab või?

Sasmin

Näh, mis imet's selles? Inimene päev otsa rehemasina tolmu kurku ahminud . . . Ju see janutama võtab . . . Ja või see juttki tuleb kui kurgulagi kuiv.

Kadri

(Ulatab tassiga vett, piiludes ise vaheust.)

Sasmin

Aitüma, aitüma. Mis see Kadri-preili siis täna jälle nii mõttes ja tõsine? . .

Kadri

Igaühel oma mured, või minulgi neist puudus!

Sasmin

Seda n'd küll . . . Muudkui et imelik mõtelda — noor inimene ja puha.

Kadri

Ei tea mis sellest! Näe, isegi ähvardasid kinni panna ja teab kuhu saata kõik veel.

Sasmin

Minu ähvardust nüüd südamesse! Mis möödas, see unustatud. Näed küll, sinu isa, Kirepi Kustas ja teisedki kõik jälle laiad me-

hed mööda küla . . . Saad sina siis ütelda, Kadri, et vana Sasmin ei ole mees olnud ja lubadust pidanud, või mis?

Kadri

Suur tänu, metsavaht. Vägisi paned uskuma, et polegi sina siin ilmas veel see kõige suurem metsaline.

Sasmin

Heldekene, Kadri, kuidas siis mina! Mina olen sinule ikka ainult head soovinud. Ja kui ma sind praegu siin nii kõrvalt vaatan, siis sa kohe nagu teine inimene kui kevadel, päris teise olemisega . . .

Kadri

Eks sügis küpseta viljad ja tee inimesedki küpseks ning rahulikuks . . .

Sasmin

Sügis, jah, ka . . . Teised ilmad ja teised ajad. Võib-olla teised mõttedki peas puha?

Kadri

Mis sina nüüd neist mõtetest, metsavaht. Või kes siin õige oskabki enam midagi mõtelda: täna nii, homme naa. Igapäev isemoodi, justkui paha ilm . . .

Sasmin

Nii see noore tüdruku meel on. Aga kui sa, Kadri, nüüd teised tuurid peale oled võtnud, siis ehk sinuga sobiks jälle sõna juttugi? . .

Kadri

Minuga? Oh, parem mitte! Ma kardan sinu jutte ja rääkimisi. Hakka parem juba minema, metsavaht.

Sasmin

Imelik inimene oled, Kadri. Ise kiidab ja tänab, et olen kõik täitnud, mis tahad, ja nüüd — minema?

Kadri

Mul... mul tõusevad juuksed peas püsti, kui ma sind, metsavaht, pikemat aega pean vahtima — seepärast.

Sasmin

Oh sa häbelik nurmkanake! Oh sa viimane viripill! Ela ja ole — küllap näeme jälle. Sinul alles elu veel ees. Ja jätkub teda mõneks ajaks minulegi. Ma lähen nüüd sinna, rehe lõpetust jätkama. Head õhtut siis! Kas lubad vahest üle ukse sisse vaadata ka? **(Ära paremale.)**

Kadri

(Ust sulgedes:) Nagu mina mõisa hoonete uksi sulgeda saaks! **(Viskab üliriided seljast ära, katab akna, süütab madala rasvalambi tule.)** Oeh, täna sai õige varakult õhtule kohe! **(Istub, haarab mingi näputöö kätte.)**

Ain

(Tuleb pahemalt.) Kadri, ma pean natukeseks välja minema.

Kadri

Ah seda see Peep siis tuligi?

Ain

Peep nüüd midagi... Tulen varsti tagasi. Asjaolud on niimoodi, et oleme vist varsti sakslastest lahti.

Kadri

Kas tõesti? **(Elavnedes:)** Jumalale tänu, siis ükskord lõpeb see jant selle metsavahinäruga! Näe, kuulsid vist ise, kippus jälle siia sisse nagu uni.

Ain

Kuulsin. Jah, Kadri, pahanda nüüd või mis tahes, aga kui ma otsekohene tahan olla, siis pean ütlema, et mind on alati imestama pannud kaks asja: kuidas pääses see salanuhk sealt metsaniidu küüni juurest suvel ja miks võttis ta tagasi kõik oma süüdistused meie vanade vastu?

Kadri

(Sõnu otsides:) Ju tal vist omal surm silma ees oli, et oskas teiste pealegi halastada...

Ain

Ta oleks võinud kõngeda sinna!

Kadri

Kas sina lootsid siis, et ta jääb sinna ja kõngeb? Mina seda küll ei uskunud...

Ain

(Järsku tüdruku ette.) Seepärast jooksid tagasi ja kiskusid selle saatana silmusest välja, ah? Räägi!

Kadri

Ain, mis sa nüüd tormad jälle. Mõtle ometi natuke järele.

Ain

Sina vabastasid metsavahi?

Kadri

(Tõustes:) Mis siis? Sellega vabastasin ühtlasi ka oma ja sinu isa, mis sa ägetsed! Mõtle pisutki järele. Sina seod teise metsas kinni ja jätad sinnapaika. Kui nüüd keegi juure oleks juhtunud ja tema vabastanud — mis siis? Esimene asi: mina oleksin olnud sees, sest ta nägi ju mind sinuga seal. Sees oleks ka olnud meie mõlemate vanad ja Peep. Kas oli siis minust väga rumal tagasi minna ja paluda seda, seda — noh, minu pärast kas või viimast kurjategijat — et ta jätaks kõik niisama, kui lasen ta lahti ja päästan . . .

Ain

Vaata, kui terane! Ise niisugune arg ja juletu — aga näe, mis suudab!

Kadri

See suvi — see on teinud minust teise inimese — oled ise mind õpetanud ja koolitanud. Ära siis nüüd pahanda kedagi . . .

Ain

Jaah, võib-olla sul omastkohast on õiguski.

Kadri

Selle üle mina ei mõtelnud. Tegin seda, mis tol silmapilgul mul käskis teha minu süda.

Ain

Või koguni süda? . .

Kadri

(Piinatult:) Ain, mis sa minust piinad! Sa tead ju küll. Sinu tormakuse tõttu võiks me mõlemad juba hauas olla . . . Kui mina nii . . . noh, miks sa mind siis veel karistad, Ain?

Ain

Olgu! Ega mina sinust. Mul enesest . . . Nojah, ma lähen sealt tagumisest uksest . . . Pääseb kergemini nurga taha ja otse põldudele. **(Pahemale ära.)**

Kadri

(Saadab vaheukseni. Silmadega kallistust otsides:) Head õnne! Vaata's ette! **(Talitab toas ringi, kohendab voodit, kammib juukseid. Uksele koputatakse.)** No-noh? **(Astub ukse juure, tõmbab lahti.)** Kes siin's?

Sasmin

(Jalga ukse vahele surudes:) Lase veel natukeseks sisse, Kadri.

Kadri

Mida's siia enam hilja õhtul? Ei.

Sasmin

(Surub ukse lahti.) Tahan sinuga kõnelda, Kadri. Ennist jäi jutt justkui pooleli.

Kadri

Minul pole sinuga midagi kõnelda õhtusel ajal. **(Väike rüselemine ukse juures.)**

Sasmin

(Pääseb sisse. Ta on purjus, uhke ja iseteadev. Püss rihma-pidi õlal, pudel segast jooki taskus, sigar suus.) Tere jälle, mõrsja! **(Pakub kätt, mida Kadri vastu ei võta.)** Ah oled uhke, oled upsakas metsavahi vastu, linnukene? . .

Kadri

(Püüdes säilitada rahu:) Mitte ei saa aru, mis seda metsavahti siis õige säärase pimedusega kisub ringi uitama?

Sasmin

(Muheleb salapäraselt, paneb püssi vastu seina, istub järile, kergitab kaabulotti, vastab laulujoruga:) Ehk küll torm ja maru möllab hirmsasti . . . Siiski ma su juure jõuan — armsasti . . .

Kadri

No-noh! Mis jutt see's on? Või kohe niisuguse kõnega! **(Toetub voodiservale.)**

Sasmin

Ega midagi . . . Sügisene aeg, tuleb kõik lillekesed saju ja külma eest ilusti varjule viia, ära korjata . . . Ja sina, Kadri, mul see uhkem õiekene ikka oledki. **(Pahvib sigarit suitsetada.)** Mis?

Kadri

(Rahutuks muutudes:) Kust sa's nüüd seesugusele rumalale mõttele? Oled enese vahepeal täis pinninud, metsavaht!

Sasmin

Täis n'd sellest rehelõpu tilgast! Eks sa ennist ise ütelnud, et aeg muudab igaühe meele. Sa kah juba paar kuud nagu päris lesk inimene. Taltsas ja tasane . . . Mahajäetud noorik . . . Eks mõtlesin siis, et koristan su ära jälle . . . **(Tõuseb.)**

Kadri

(Külmalt:) Metsavaht, sina peaksid teadma kuidas minuga on ja mis ma sinu jutu peale vastan. Peaksid ette teadma.

Sasmin

Tean kah. Ega ma's tulnud sulle sõrmuseid tooma! Tulin o m a v a i k i m i s e h i n n a j ä r e l e, tüdruk! Ah-ah-haa!

Kadri

(Ehmatades närib oma kätt:) Ooh!.. Seda!

Sasmin

Ah-ah-haa! Seda jah, nimelt. Oma lahke lubadus . . .

Kadri

(Väga tõsiselt:) Kuule, metsavaht, sa oled inimene ja sul on süda rinnus samuti kui igal teisel . . . Mõtle ka ometi, mis sa räägid!

Sasmin

Kaup on kaup. Mina alla ei jäta.

Kadri

(Endiselt:) Metsavaht, arvasin, et ega sina's seda tõsiselt . . . Vaata, sina võiksid olla mulle isaks või onuks — aga ei kunagi sedamoodi . . .

Sasmin

Või nii? Sa siis ainult püüdsid mind! Meelitasid ja vedasid ninapidi nagu poisikest?

Kadri

(Kerra tõmbudes:) Pole mina sind vedanud ega meelitanud. Jooksed ise minu järele igal pool nagu peni . . . Mul päris häbi ja paha vahest . . .

Sasmin

Või mina sinu peni, sinu räbala järele jooksnud! . . Ise oled sa nagu mõni . . . mõni . . . Aeleb igasuguste kaabakatega öid heinaküünides! Vaata tampi oleks sulle tarvis — ei muud! **(Rusikaid raputades tüdruku ette.)**

Kadri

Ma karjun appi, Sasmin, kui sa kohe ei kao! **(Püüab Sasminist mööda ukse poole pääseda.)**

Sasmin

(Talle risti teele astudes:) Karju, lõkats! Lõuga! Või mina sinu karjumist kardan! Säärane lipakas ja — tema veel lõugab! Ma annan su üles, lasen raudu panna, nagu hobusevarga!

Kadri

Sasmin, ole mõistlik, või ma . . .

Sasmin

Mis sa . . . ähvardad? Kes sind, niru, kardab? Vatid maha, ma ütlen! Ma tahan näha, kuhu sa kipud? **(Haarab tüdruku riietest, surub voodile.)**

Kadri

(Vihaselt:) Kasi välja, siga! **(Lööb Sasminile rusikatega rindu, tõukab ta käpuli põrandale.)**

Sasmin

Kes on sinu siga? Kisun puruks su hilbud! Ja sinu enesegi, kui tahan! Sina — madu! **(Haarab püssi, sihib Kadrile.)** Kui mina sind ei saa, ei pea ka mõni hulgus, mõni punane lontrus sind saama!

Kadri

(Surmahirmus:) Appi! Appi! . .

Sasmin

Kurat, ma tahan näha! **(Tõmbab kuke vinna.)**

Ain

(Järsku paremalt sisse.)

Kadri

(Kiljatab, hüppab tema poole.) Ain! . .

Sasmin

(Pöördub, vahetab järsku märklauda, tahtes lasta Aini.)

Ain

(Tulistab revolvrist otsekohe.)

Sasmin

(Vajub põrandale.)

Kadri

(Kilkab.)

Ain

(Ruttu:) Tule! Peame põgenema nüüd mõlemad! . . (Haarab tüdruku käest kinni.)

Ruttu langeb

E e s r i i e